

GLOBAL DIALOGUE

7.1

4 numere pe an în 17 limbi

Egiptul
post-revoluționar

Mona Abaza

Punând realitatea sub
semnul întrebării

Luc Boltanski

Un institut
extraordinar

Sarah Mosoetsa

Reprezentând femeile
afro-americane

Patricia Hill Collins

Sociologia din
Singapore

Vineeta Sinha,
Noorman Abdullah,
Youyenn Teo,
Francis Khek Gee Lim,
Daniel P.S. Goh

Dispute referitoare
la avort în Polonia

Agnieszka Graff,
Elzbieta Koroleczuk,
Julia Kubisa

Rubrici speciale

- > Rețeaua tinerilor sociologi a ISA
- > Traducerea revistei *Global Dialogue* în indoneziană
- > Prezentarea echipei editoriale din Indonezia

MAGAZINE

International
Sociological
Association
isa

VOLUMUL 7 / NUMĂRUL 1 / MARTIE 2017
www.isa-sociology.org/global-dialogue/

GD

> Editorial

Ce urmează?

In ciuda tuturor cercetărilor noastre sofisticate bazate pe sondaje, foarte puțini au preconizat alegerea lui Donald Trump. Acest fapt sugerează că sociologii americani au o cunoaștere limitată cu privire la propria țară. Deși există studii remarcabile despre mișcările de dreapta – iar noi am publicat unul al lui Arlie Hochschild cu două ediții în urmă (GD6.3) – numărul de studii despre mișcările de stânga este covârșitor mai mare. La fel ca toată lumea, și sociologii se orientează spre oameni care gândesc și se comportă la fel ca ei, studiind mișcări care se opun discriminării, inegalității și xenofobiei. Pentru a-i înțelege mai bine pe ceilalți nu trebuie să ne suprimăm propriile valori și angajamente – sau să pretindem că nu le avem deloc –, ci trebuie să devenim mai conștienți de ele. Iar acest fapt va presupune și să ne afundăm în comunități străine nouă.

Importanța unui asemenea demers reiese foarte clar din articolele, din acest număr și din cel precedent, despre controversese cu privire la dreptul la avort. Agnieszka Graff și Elżbieta Korolczuk analizează politicile care au generat mișcarea împotriva diferențelor de gen [lb.engl. anti-gender] din Polonia și felul în care aceasta se leagă, în sens mai larg, de sentimentele anti-globalizare. Julia Kubisa descrie remarcabila mișcare-umbrelă – protestul antiguvernamental – care a împânzit străzile Poloniei. Străzile pot fi locul de manifestare a protestelor, dar și un spațiu ce poate fi militarizat, acest subiect fiind descris de Mona Abaza în articolul despre evenimentele care au dus de la Revoluția Egipteană din 25 ianuarie la contra-revoluția condusă de Generalul El-Sisi.

În acest număr publicăm și un interviu cu renumitul sociolog francez Luc Boltanski. Acesta oferă o expunere sumară plină de substanță a sociologiei sale criticii, care își are originea în decalajul dintre realitatea instituțională și experiențele lumii concrete. Coliziunile și perturbările s-au intensificat, pe măsură ce instituțiile naționale intră din ce în ce mai mult în conflict cu lumile globalizate. Aceasta este și tema celor cinci articole despre sociologia din Singapore. Acestea descriu traiectoria acestei mici națiuni, cât și a sociologiei sale specifice, în perioada care a urmat decesului premierului Lee Kuan Yew. Eseurile relevă divergența dintre ideologia de stat și realitatea trăită în domenii precum mobilitatea socială, etnicitatea, religia și politica.

Din Asia mergem spre Africa, mai precis în Africa de Sud unde, pe parcursul ultimilor doi ani, universitățile au fost scena unor mari tulburări politice. Aici, totuși, atragem atenția asupra unui program academic minunat inițiat de guvern și condus de socioloaga Sarah Mosoetsa. Institutul acesteia este pionier în sprijinirea doctoranzilor, a conferințelor, premiilor și publicațiilor din domeniul științelor sociale și umaniste.

Publicăm, de asemenea, un interviu realizat de Labinot Kunushevcı, un tânăr sociolog din Kosovo, care discută cu celebra socioloagă feministă de origine afro-americană, Patricia Hill Collins. Acest număr conține și o prezentare a echipei redacționale a *Global Dialogue* Indonezia, cu un preambul referitor la unele dintre provocările pe care le presupune traducerea. Încheiem cu un memento al lui Oleg Komlik despre munca foarte importantă a Rețelei Tinerilor Sociologi ISA. Acesta este unul dintre cele mai importante proiecte ale ISA – susținerea următoarei generații de sociologi.

> **Global Dialogue** poate fi citită în 17 limbi pe [site-ul ISA](#)
> **Articolele** pot fi trimise la adresa burawoy@berkeley.edu

Mona Abaza, sociolog egiptean reputat, autoare a multiple volume dedicate Islamului și vieții urbane precum și a unor reflecții asupra militarizării după revoluția din ianuarie.

Luc Boltanski, teoretician francez al sociologiei critice, își prezintă ultima carte, ce tratează romanele polițiste și semnificația lor pentru sociologie.

Sarah Mosoetsa, sociolog sud african, descrie remarcabilul institut de științe sociale și umaniste pe care îl conduce.

Patricia Hill Collins, reputată feministă afro-americană, împărtășește ideile sale originale referitoare la intelectualii și marginalitate.

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications**.

> Echipa Editorială

Editor: Michael Burawoy.

Editor asociat: Gay Seidman.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagă.

Editori consultanți:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchian, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Editori regionali

Lumea arabă:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Argentina:

Juan Ignacio Piovani, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Bangladesh:

Habibul Haque Khondker, Hasan Mahmud, Juwel Rana, US Rokeya Akhter, Toufika Sultana, Asif Bin Ali, Khairun Nahar, Eashrat Jahan Eyemoon, Kazi Fadia Esha, Helal Uddin, Muhaimin Chowdhury.

Brazilia:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Benno Alves, Julio Davies.

India:

Ishwar Modi, Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Pragma Sharma, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Indonezia:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriya, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

Iran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Marjan Namazi, Vahid Lenjanzade.

Japonia:

Satomi Yamamoto, Fuma Sekiguchi, Yutaro Shimokawa.

Kazahstan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Gani Madi.

Polonia:

Jakub Barszczewski, Paulina Domagalska, Adrianna Drozdowska, Łukasz Dulniak, Anna Gańko, Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Kamil Lipiński, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska-Zając, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Jacek Zych, Łukasz Żołądek.

România:

Cosima Rughiniș, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Costinel Anuța, Maria-Loredana Arsene, Tatiana Cojocari, Florina Dincă, Andrei Dobre, Diana Alexandra Dumitrescu, Iulian Gabor, Rodica Liseanu, Mădălina Manea, Mihai-Bogdan Marian, Anca Mihai, Andreea Elena Moldoveanu, Oana-Elena Negrea, Mioara Paraschiv, Ion Daniel Popa, Susana Popa, Diana Pruteanu Szasz, Ioana Silistraru, Adriana Sohodoleanu, Andreea Vintilă.

Rusia:

Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova, Asja Voronkova, Lubov Chernyshova.

Taiwan:

Jing-Mao Ho.

Turcia:

Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

Consultant media: Gustavo Taniguti.

> În acest număr

Editorial: Ce urmează?

2

> INTERVIURI DIN JURUL LUMII

Soarta Egiptului post-revoluționar: Un interviu cu Mona Abaza

de Michael Burawoy, SUA

4

Punând realitatea sub semnul întrebării: Un interviu cu Luc Boltanski

de Laura Chartain și Marine Jeanne Boisson, Franța

8

Un institut extraordinar în Africa de Sud: Un interviu cu Sarah Mosoetsa

de Michelle Williams, Africa de Sud

11

Reprezentarea femeilor afro-americane: Un interviu cu

Patricia Hill Collins

de Labinot Kunushevci, Kosovo

15

> SOCIOLOGIA DIN SINGAPORE

După Lee Kuan Yew

de Vineeta Sinha, Singapore

17

După multirasialism

de Noorman Abdullah, Singapore

19

După meritocrație

de Youyenn Teo, Singapore

21

După secularism

de Francis Khék Gee Lim, Singapore

23

După globalizare

de Daniel P.S. Goh, Singapore

25

> DISPUTE REFERITOARE LA AVORT ÎN POLONIA

Către un viitor neliberal: împotriva genderismul și împotriva globalizării

de Agnieszka Graff, Poland și Elżbieta Korolczuk, Suedia

27

Apărând drepturile de reproducere în Polonia

de Julia Kubisa, Polonia

30

> RUBRICI SPECIALE

Rețeaua tinerilor sociologi a ISA

de Oleg Komlik, Israel

32

Traducerea revistei Global Dialogue în indoneziană

de Kamanto Sunarto, Indonezia

34

Prezentarea echipei editoriale din Indonezia

35

> Soarta Egiptului post-revoluționar:

Un interviu cu Mona Abaza

Mona Abaza este profesor de sociologie la Universitatea Americană din Cairo. Cercetătoare reputată a Egiptului contemporan, are multe cărți scrise pe această temă, printre care *Debates on Islam and Knowledge in Malaysia and Egypt: Shifting Worlds* [Dezbateri pe tema Islamului și a cunoașterii în Malaezia și Egipt: Lumi în schimbare] (2002), *The Changing Consumer Culture of Modern Egypt* [Evoluția culturii consumatorului din Egiptul modern] (2006), *The Cotton Plantation Remembered* [Plantația de Bumbac Rememorată] (2013). A deținut poziții de profesor invitat peste tot în lume - în Suedia, Singapore, Germania, Franța, Malaezia, Italia și Olanda. În ultimii ani, a scris despre schimbările politice contemporane din Egipt, două [n.tr. dintre aceste scrieri] apărând în *Global Dialogue* ([GD1.4](#) și [GD3.3](#)). Aici, într-un interviu cu **Michael Burawoy**, reflectează asupra perioadei de după Revoluția de la 25 ianuarie 2011.

| Mona Abaza.

MB: Ați scris foarte mult, inclusiv pentru *Global Dialogue*, despre evenimentele „revoluționare” din 25 ianuarie (2011), care au pus capăt domniei de 30 de ani a președintelui de atunci, Hosni Mubarak, declanșând un proces politic care a dus la alegerea ca președinte a lui Mohammed Morsi și ascensiunea de scurtă durată a guvernării islamice (2012-2013). Morsi a fost destituit în iulie 2013 printr-o preluare a puterii de către armată și Generalul El-Sisi a ajuns la putere și [n. tr. a fost] declarat președinte al Egiptului în 2014. Cum evaluați acum acești șase ani tumultuoși de la revoluția din 25 ianuarie și în special rolul armatei?

MA: Există multe controverse privind implicarea armatei de la Revoluția din 25 ianuarie, când tancurile au ieșit pe străzi și au înconjurat Piața Tahrir înainte de înlăturarea lui Mubarak. Se presupune că acestea protejau protestatarii de răufăcătorii regimului Mubarak. Cel mai probabil înlăturarea lui Mubarak ar fi fost de neconceput dacă forțele armate nu ar fi primit aprobarea de la Washington să rămână neutre față de revoluție. Dacă o formă de „fraternizare”¹ s-a instalat între „popor” și armată în primele zile ale lui ianuarie 2011, există o multitudine de lecturi și interpretări ale deteriorării popularității armatei pe măsură ce timpul a trecut.

Amintiți-vă de imaginile emblematice care au circu-

lat în 2011 la nivel global, imagini ale protestarilor dormind sub tancuri sau insultele și sloganurile împotriva lui Mubarak care erau scrise pe tancurile armatei sau femeile în vârstă sărutând soldați în Tahrir după înlăturarea lui Mubarak. Dar nu ar trebui să uităm că aceleași tancuri ale armatei care sunt mai degrabă învechite (probabil total nepractice pentru purtarea oricărei lupte urbane) au preluat și înconjurat clădirea televiziunii din Strada Maspero pe 28 ianuarie. Acest fapt poate fi interpretat ca o reconstituire simbolică a episodului în care Ofițerii Liberi [lb. engl. Free Officers] au preluat controlul stației de radiodifuziune pentru a anunța lovitura de stat/ revoluția din iulie 1952 când l-au alungat de la putere pe Regele Farouk. Totuși, după preluarea CSFA (Consiliul Suprem al Forțelor Armate), popularitatea armatei a continuat să scadă. Incidente desfășurate ulterior, precum atacul asupra protestatarilor în Tahrir din martie 2011, tortura și testele de virginitate impuse protestatelor, masacrul din Maspero din octombrie 2011, masacrul ultrașilor Ahly din Port Said și apoi incidentele violente din strada Mohammed Mahmud din noiembrie și decembrie 2011, toate au reprezentat trecerea armatei de partea contra-revoluției.

Privind retrospectiv, trebuie să punem sub semnul întrebării interpretarea conform căreia armata a fost într-adevăr de partea protestatarilor în ianuarie. Intervenția >>

Peretele Kasr al Aini, în prezent mutat și înlocuit cu o poartă. Graffiti de Alla Awad. Fotografie de Mona Abaza, 7 decembrie 2012.

armatei a fost, poate, mai puțin o chestiune legată de susținerea aspirațiilor pentru libertate și democrație și mai mult de faptul că evenimentele din Tahrir Square au oferit o oportunitate unică de a scăpa de Hosni Mubarak, presupusul său moștenitor Gamal Mubarak, împreună cu anturajul său de prieteni capitaliști a căror dominație economică intra în conflict cu controlul paralel al armatei asupra unui segment important al economiei. Dar înlăturarea prin intervenție militară a lui Morsi în 2013 a fost o poveste de altă natură, fiindcă El-Sisi era acum portretizat ca un erou naționalist care se opunea rețelelor globale islamice promovate de Frăția Musulmană.

MB: Vom reveni la ideologia naționalistă și la fundamentul său economic mai târziu, dar armata era de asemenea preocupată de restaurarea ordinii, nu e așa?

MA: Într-adevăr, armata era omniprezentă după ianuarie 2011, fiind vizibilă în mod special în reconstruirea orașelor. În memoria colectivă, pe străzile din centrul orașului, tancurile armatei apăreau, dispăreau și reapăreau constant din 2011 până în 2014. Am fost martorii ridicării unor ziduri de beton ca zone tampon între protestatari și poliție, găurirea și demolarea de către cetățeni a acestor ziduri care izolau și paralizau, blocada unor zone întregi ca măsuri de securitate; controlul vertical al orașului prin elicoptere amenințătoare, care se roteau deasupra capului în momente de maximă intensitate; numeroasele și extinsele atacuri, retrageri și asasinat ale forțelor de poliție pe străzile centrale aglomerate ale orașului, care au avut loc între 2011 și 2013; gazul lacrimogen letal care a avut drept rezultat numeroase decese și crize epileptice; apariția trupelor paramilitare nou înființate care defilau prin oraș. Un episod culminant în aceste războaie urbane l-a constituit masacrul de la Rabe'a al-'Adawiyya al

membrilor Frăției Musulmane, în august 2013. Atacurile teroriste din ce în ce mai militarizate ale islamistilor a dat naștere unei ofensive militare prezentate ca un „război împotriva terorismului”, urmate de ridicarea unor ziduri concave gigantice (imitând Zona Verde din Bagdad) în jurul clădirilor oficiale și al ambasadelor de peste tot din oraș. Avem atât de multe imagini vii ale creșterii treptate a militarizării vieții urbane cotidiene, care a creat un nou mod de a trăi pentru a înfrunta, a te sustrage sau a rezista controlului militar.

MB: Și în spatele acestei creșteri a militarizării vieții urbane, care era situația competiției pentru controlul asupra economiei?

MA: Lucrarea crucială a lui Zeinab Abul-Magd² este probabil printre primele studii care să fi evidențiat rolul de o importanță covârșitoare al implicării armatei în actuala economie și motivul pentru care activitățile sale [n. tr. ale armatei] au fost ținute ascunse. Potrivit lui Abul-Magd, forțele armate au fost implicate în domeniul financiar de multe decenii, contribuind cu aproximativ 25-40% din economia Egiptului. Aici sunt incluse proiecte uriașe, fabrici mari din industriile de mâncare și băutură și deținerea unor restaurante și benzinării. Cum spuneam, acest lucru explică de ce armata a optat pentru înlăturarea lui Mubarak și a clicii de prieteni capitaliști ai fiului său, dat fiind faptul că aceștia constituiau o elită concurentă paralelă.

Dar mai mult decât orice, armata a reușit să-și însușească un număr uriaș de bunuri imobiliare, datorită unei legi care le permitea să obțină orice teren pentru scopuri comerciale. Cel mai important aspect este implicarea vizibilă a armatei în proiecte de mare anvergură în deșert, unde au dezvoltat asocieri în participațiune

Nou-creatul perete curbat, înălțat vis-a-vis de intrarea principală a Universității Americane din Cairo. Fotografie de Mona Abaza, 21 septembrie 2015.

și speculații financiare lucrative. Acest lucru a devenit evident prin rapoartele Mada Masr despre Agenția de Proiecte de Teren a Forțelor Armate [lb. engl. Armed Forces Land Projects Agency], care, împreună cu Șeicul Zayed din Abu Dhabi, a preluat recent peste 64,7 milioane de metri pătrați de teren și supravegherea construirii noului oraș capitală³. Un an mai devreme, El-Sisi anunțase implicarea armatei într-un proiect de construire de locuințe, alături de compania Arabtec din Emirate⁴. Apoi, Cairoobserver ne informează că în 2014 Ministerul Apărării a semnat un acord cu Emaar, compania gigant cu sediul în EAU, pentru a construi un uriaș complex Emaar Square care ar include cel mai mare centru comercial din centrul orașului Cairo, opunând Pieței Tahrir o piață neo-liberală orientată spre Dubai.

Acest vis al unei economii de piață este imaginat sub o conducere militară autoritară în care armata controlează piețe vaste de teren fără nicio transparență în tranzacțiile sale⁵. Desigur că aceasta nu este prima dată când o economie de piață cu vise neo-liberale lucrează mână în mână cu militarismul autoritarist.

MB: Ați descris ce a însemnat ascensiunea la putere a Generalului El-Sisi pentru elitele economice. Dar ce a însemnat pentru restul populației și în special pentru „strada” care a devenit atât de faimoasă în Primăvara Arabă și despre care ai scris atât?

MA: După scurta domnie a islamiștilor sub Morsi, 2012-2013, pentru mulți ocuparea de către armată a străzilor a însemnat „restabilirea ordinii”, dar pare că a însemnat și restabilirea figurilor politice și a magnaților financiari ai vechiului regim. După ianuarie 2011, strada a fost mar-tora domniei tâlharilor (chiar dacă aceștia erau tâlharii vechiului regim) și a unei creșteri a infraționalității și

a violenței. Mii de vânzători ambulanți au cucerit toate spațiile imaginabile și inimaginabile, au ocupat străzi întregi, colțuri de sub și de pe poduri, pasaje și alei care străbăteau întregul oraș și, desigur, au blocat traficul - toate acestea simbolizau pentru clasa de mijloc o „dezordine” respingătoare. Dar vizibilitatea publică a vânzătorilor ambulanți ne spune multe despre consecințele multor ani de politici neo-liberale eșuate care au sărăcit milioane, inclusiv absolvenți de facultate, lăsându-le comerțul stradal ca singura opțiune pentru supraviețuire.

Refacerea orașului de către El-Sisi a avut loc printr-o campanie uriașă de „curățare” a centrului, prin evacuarea forțată a vânzătorilor ambulanți care reprezentau în jur de cinci milioane de oameni care supraviețuiau de pe urma sectorului informal al economiei.

MB: Prin urmare, armata a reușit să-și reafirme controlul asupra străzii, aceasta fiind o formă negativă a puterii, dar a reușit El-Sisi să-și asigure sprijin popular pentru conducerea militară?

MA: Contrar celor crezute de unii specialiști occidentali, El-Sisi și-a câștigat popularitatea prin discursul restaurării „ordinii” și stabilității în țară chiar înainte de a deveni președinte. Cum altfel am putea interpreta promovarea cu succes de către regim a participării cetățenilor la achiziționarea de acțiuni și obligațiuni pentru proiectul Canalului Suez? În doar câteva săptămâni, s-au strâns în jur de 8,5 miliarde de dolari de la investitori locali. În mod evident, abilitatea lui El-Sisi de a atinge coarda sentimentelor naționaliste a fost foarte efecăce⁶.

David Harvey ne amintește cum reconstruirea Parisului de către Louis Napoleon Bonaparte – Napoleon al III-lea, care a guvernat din 1852 până în 1870 – a depins

de extragerea plusvalorii prin apropierea capitalistă a orașului⁷. Transformarea Parisului care a avut loc sub Napoleon a mers mână în mână cu practicarea în continuare a despotismului și a exproprierii drepturilor – o analogie izbitoră cu regimul lui El-Sisi. Ambele regimuri de ordine au fost seduse de proiecte de infrastructură grandioase. Ambele au văzut Canalul Suez ca pe un proiect de construire a națiunii. Napoleon a finanțat săparea Canalului în timp ce El-Sisi lucrează în prezent la lărgirea sa. „Restaurările” sunt foarte asemănătoare: ambele au recunoscut dezvoltarea infrastructurii ca fiind esențială pentru apropierea resurselor capitaliste ale orașului. Spre exemplu, armata egipteană a fost foarte ocupată construind autostrăzi și poduri către orașe din provincie și de peste tot din jurul orașului Cairo.

MB: Comparația este extrem de interesantă, dar dacă am căuta paralele istorice mai aproape de casă, cum vi se par cele între proiectul naționalist al lui El-Sisi și cel al lui Nasser?

MA: Într-adevăr, când Morsi a fost înlăturat de către armată în 2013, El-Sisi a fost adesea comparat cu Gamal Abdel Nasser – El-Sisi a făcut eforturi mari pentru a evidenția o retorică naționalistă, spre deosebire de rețelele internaționaliste islamice (posibil teroriste) ale Frăției Musulmane, care erau portretizate ca fiind periculoase. Când a avut loc inaugurarea recentă a extinderii „Noului Canal Suez”, în august 2015, El-Sisi a atins din nou o coardă naționalistă în simbolistica adoptată. Flotila care a inaugurat ceremonia aparținuse fostei familii regale alungate – aceeași flotilă care a dus-o pe Împărăteasa Eugenie la inaugurarea inițială a Canalului Suez din 1869. Ceremonia ar putea fi interpretată ca o dorință de a se alătura mândriei naționaliste din proiectele de infrastructură grandioase, făcând referire la o cultură colonială/ cosmopolită care își găsește ecou în sentimente neo-liberale. Faptul că președintele François Hollande a primit cea mai multă atenție dintre delegații internaționali în 2015 a marcat această continuitate istorică cu Franța. Este interesant, de asemenea, că aproape că a fost ignorată naționalizarea din 1956 a Canalului Suez sub Nasser.

MB: Foarte bine, prin urmare evidențiați proiecte uriașe care urmăresc proiectarea sentimentului național, dar cum rămâne cu orchestrarea naționalistă a vieții de zi cu zi? Știu că sunteți foarte interesată de arhitectura orașului, ce s-a schimbat în acest domeniu?

MA: Și aici putem observa schimbări care amintesc de naționalisme trecute. În acest moment, centrul Belle Époque al orașului, construit la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, trece printr-o renovare, printr-un proces masiv de albire a fațadelor, de exemplu, a clădirilor care încojoară piața Talaat Harb, întocmai cum s-a făcut sub Mubarak⁸. Marea Piață Orabi a fost transformată într-o zonă pietonală în timp ce autoritățile continuă să închidă aproape toate cafenelele populare de pe Strada Sherifein. Din nou, acest lucru ar putea fi interpretat ca o mișcare populistă, amplificând

sentimentul național al marelui și, mai presus decât orice, a „ordinii” pe stradă.

MB: Sunt și aici interese economice ascunse în spatele acestor mișcări populiste?

MA: Da, și aici sunt interese întemeiate în modernizarea centrului Belle Époque al orașului, ale cărui clădiri istorice au atras capitaliști și magnați cu intenția de a propria a centrului și a plusvalorii sale. Compania de Proprietăți Imobiliare Al-Ismaelia a achiziționat un număr important de clădiri istorice în centrul Cairo, cum este clădirea Art Deco Gharib Morcos, construită în 1916, clădirile Kodak, construite în 1924, clădirile Davis Bryan, clădirile Abdel Khalek Tharwat, construite în anii 1920 și Cinema Radio construită în anii 1930⁹. Clădirile Kodak, incluzând pasajele largi din jurul sinagogii evreiești, au fost renovate într-un mod extrem de sofisticat.

MB: Prin urmare, proiectele naționaliste ascund interese economice, dar mai sunt și alte interese în joc, în umbra populismului lui El-Sisi?

MA: Într-adevăr, discursul de revenire la „ordine” și stabilitate a pus în umbră preocupări despre încălcarea drepturilor omului, arestările masive și dispariția activiștilor. Toate aceste lucruri par să primească mai puțină atenție decât în anii anteriori. Totuși, chestiunea hotărâtoare rămâne criza economică acută nerezolvată, corupția sistematică în rândul cercurilor oficiale și represiunea în desfășurare din partea poliției, ca și cum nu ar fi avut loc nicio revoluție. Nemulțumirea în creștere a unei majorități care până acum a fost tăcută invită la anticiparea unei alte explozii sociale, deși costul uman al unei posibile revolte împotriva armatei poate fi foarte ridicat, fiindcă va include cu certitudine mai multă violență. ■

Adresa de corespondență: Mona Abaza <mona.abaza@gmail.com>

¹ A se vedea Ketchley, N. (2014) “The people and the army are one hand!” *Comparative Studies in Society and History* 56(1): 155-186.

² Abul-Magd, Z. (2016) “The Army and the Economy in Egypt.” *Midan Masr*, 7 August, 2016, <http://www.midanmasr.com/en/article.aspx?ArticleID=222>

³ Sawaf, L. (2016) “The Armed Forces and Egypt's Land.” *Mada Masr*, 26 Aprilie, 2016, <http://www.madamasr.com/en/2016/04/26/feature/economy/the-armed-forces-and-egypts-land/>

⁴ Saba, J. (2014) “The military and the state: The role of the armed forces in post-30 June Egypt.” 27 Septembrie, 2014, <http://www.dailynewsegyp.com/2014/09/27/military-state-role-armed-forces-post-30-june-egypt/>

⁵ “From Tahrir Square to Emaar Square,” *Cairoobserver*, 23 Februarie, 2014, <http://cairoobserver.com/post/77533681187/from-tahrir-square-to-emaar-square#WHN1ptLhCM8>

⁶ Oakford, S. (2014) “Egypt's Expansion of the Suez Canal Could Ruin the Mediterranean Sea,” 9 Octombrie, 2014, <https://news.vice.com/article/egypts-expansion-of-the-suez-canal-could-ruin-the-mediterranean-sea> (accesat pe 2 Decembrie 2016).

⁷ Abaza, M. (2014) “Post January Revolution Cairo: Urban Wars and the Reshaping of Public Space.” *Theory, Culture & Society*, publicat online pe 30 Septembrie 2014.

⁸ *Ibid.*

⁹ <http://al-ismaelia.com/buildings/>, accesat pe 2 Decembrie 2016.

> Punând realitatea sub semnul întrebării

Un interviu cu Luc Boltanski

Luc Boltanski este unul dintre cei mai renumiți sociologi contemporani. Un fost colaborator al lui Pierre Bourdieu, este Director de Cercetare la Școala Superioară de Înalte Studii în Științe Sociale (EHESS) din Paris. În 1990, a examinat organizarea capitalismului și a noilor sale forme de dominație în extrem de apreciată lucrare scrisă împreună cu Eve Chiapello, *Le nouvel esprit du capitalisme* [*Noul Spirit al Capitalismului*], publicată în limba franceză în anul 1999. Ulterior, interesele sale de cercetare s-au îndreptat către studiul actelor de criticism și sociologia statului. Publicarea în 2009 a volumului *Despre Critică* [lb. fr. *De la Critique*] a marcat un punct de cotitură în reflecția sa asupra relației dintre instituții și realitate. În 2012, el publică *Énigmes et complots* [*Enigme și Intrigi*], o carte despre geneza și răspândirea romanelor polițiste începând cu secolul al XIX-lea.

Interlocutorii, **Laura Chartain** și **Marine Jeanne Boisson**, sunt doctoranzi la EHESS Paris, Franța. Punând accentul pe procesul [n. tr. de analiză] al lui Luc Boltanski din cartea acestuia, *Enigme și Intrigi*, ei explorează instrumentele și abordările utilizate de sociologi pentru a interoga și critica instituțiile. Discuția din cele ce urmează este un extras dintr-un interviu mai lung care este publicat în [Global Express](#).

Luc Boltanski.

LC & MJB: În primul rând, cum v-a venit ideea să lucrați cu romane polițiste?

LB: Nu sunt deloc sau aproape deloc un cititor de romane polițiste! Ca toți ceilalți, obișnuiesc să le citesc când nu pot dormi, dar în principiu, am dorit să înțeleg de ce un gen literar ca acesta, care nu este întotdeauna neapărat fascinant și care înfățișează o imagine destul de conservatoare a societății, a avut un asemenea impact, încă de la început. Într-adevăr, a devenit un gen cheie al stilu-

lui narativ, sub forma cărților și mai târziu a filmelor sau serialelor TV. Este cu adevărat interesant.

Având o carieră care implică anchetele și, mai mult, la nivel biografic, având un fiu care este reporter, am vrut să examinez diferite tipuri de investigații. Când scriam această carte, în Franța izbucniseră „scandalurile politice”, în timpul președinției lui Nicolas Sarkozy. Aceste aventuri și scandaluri politice au generat investigații și contra-investigații. M-am întrebat de ce „investigațiile” au avut un asemenea rol semnificativ în civilizația occidentală din secolul al XX-lea. Această întrebare m-a determinat să explorez similitudinile și deosebirile dintre diferitele tipuri de investigații și diferitele modalități de efectuare ale acestora.

LC & MJB: Ați intenționat să examinați geneza romanului polițist?

LB: Este o veche abordare durkheimiană, precum și, în alt mod, o abordare foucauldiană cunoscută sub numele de „arheologie”. Înțelegem mai bine un fenomen atunci când îl analizăm de la originile sale, altfel spus înainte să se transforme în ceva diferit prin „efectele de câmp”, dacă este să folosim terminologia consacrată de Pierre Bourdieu. Mai întâi, un nou gen este creat și apoi diferiți producători inovează și încearcă să se diferențieze unul de celălalt în acest domeniu. Astfel ei [n. tr. producătorii] modifică genul. Pentru ceva mai mult de un secol, a existat un număr mare de diferite stiluri de romane polițiste

>>

sau de spionaj. Intenționez să mă întorc în perioada în care acest gen a apărut inițial. Am vrut să aplic o metodă cvasi-structurală pentru studierea romanului polițist și să examinez specificitățile istorice ale perioadei în care acest nou gen a apărut. Dar consider această carte o schiță sau mai degrabă un bazin de probleme, mai mult decât un set de răspunsuri!

LC & MJB: În Enigme și Intrigi, dezvoltăți ideea că fiecare investigație poate fi realizată chiar de către actorii sociali, atunci când aceștia observă un decalaj între „realitate” așa cum este aceasta modelată de către instituții și „lumea” pe care aceștia o trăiesc zi de zi. Acest decalaj poate alimenta neînțelegeri, îndoieli și întrebări printre actori. În această carte, arătați că „enigma constă în ceva care se manifestă prin înfăptuirea ordinii sociale care poate fi capabilă să zdruncine realitatea.”

LB: Într-adevăr, enigma este necaracteristică romanului polițist, așa cum a fost inventat acesta de Edgar Allan Poe. Psihologii gestaltiști au abordat și ei ideea de enigmă, care se naște din ceva care perturbă ceea ce este considerat stabil și aparent de la sine înțeles. Fundamentul conceptual al cărții se bazează pe distincția dintre *realitate* și *lume*, pe care am dezvoltat-o în mea carte anterioară, *Despre critică*. Această distincție joacă un rol foarte important în opera mea. Pe scurt, *realitatea* se referă la o ordine stabilizată, formată de instituții, în timp ce *lumea* înseamnă tot ceea ce poate să apară în mod imprevizibil în experiența actorilor sociali și care poate pune *realitatea* sub semnul întrebării.

Această distincție își propune să răspundă anumitor întrebări ridicate de paradigma construcției sociale a realității. Această problemă este formulată în renumita carte a lui Ian Hacking, *Construcția socială a Ce?* Dacă totul este construit, cum, din ce perspectivă, putem noi înțelege aceste construcții? Oare deconstrucția, care derivă din determinarea că un fapt este „construit social”, nu presupune întotdeauna o nouă construcție? Nu conduce această abordare la un relativism general care, în final, ar putea să îi facă pe sociologi să lucreze complet arbitrar? În consecință, am vrut să iau foarte în serios această idee a construcției sociale a realității, făcând legătura cu modul în care instituțiile sociale dau formă realității. Prin distincția dintre *lume* și *realitate*, putem găsi un punct de referință care să ne permită să distingem construcțiile realității de experiențele ancorate în lume. Prin urmare, trebuie să punem deoparte teoriile „simțului comun” – acelea moștenite din Iluminismul scoțian, de la Moore și, într-un anumit fel, de la Schütz.

Este necesar să începem cu un postulat al nesigurăței din jurul acțiunii. Dar, desigur, experiențele noastre sunt de asemenea parțial ancorate în realitate! Pentru a da un exemplu foarte simplu, când aștept autobuzul, te aștept să ajungă la fiecare 15 minute; aceasta este o experiență

ancorată în șabloane ale realității. Există o stație de autobuz, există o companie de transport și există o municipalitate care a construit stația de autobuz și a stabilit orele. Cu toate acestea, autobuzul poate să nu mai ajungă, din pricina unei varietăți de motive neprevăzute care țin de lumea din jur. În consecință, cele mai multe din experiențele noastre sunt de asemenea ancorate în lume și sunt caracterizate de incertitudine. Aceste experiențe sunt tot mai greu de clarificat.

Cadrele acțiunii conturate de instituții sunt ușor de descris și de însumat, deoarece acestea sunt deja obiectificate în documente scrise și de contabilitate realizate parțial, dar nu numai, prin efortul statului care selectează elemente de extras din lume. Lumea nu poate fi însumată, deoarece este incertă, variabilă și nu este singulară. Prin urmare, putem descrie cum actorii sociali se confruntă cu șabloane de realitate modelate de către instituții, cum aceștia le judecă, le dezbat și cum lucrează să elaboreze unele noi. Într-o mare măsură, critica ajută la explicarea acestui gen de experiențe.

În consecință, am vrut să am în vedere modul în care construcția realității a fost legată de instituțiile care stabilesc instrumente sociale al căror scop este diminuarea unei asemenea incertitudini. În *Enigme și intrigi*, privesc proiectul specific al statelor-națiune europene, în special formele lor democratice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ca încercări de structurare cu adevărat a realității sau sau de a face ca acțiunile să devină predictibile, bazându-se atât pe lege – adică pe mecanismele polițienești – cât și pe științele sociale și naturale. Ideea provine în mare măsură din noțiunea de biopolitică a lui Foucault.

Dați-mi voie să vă dau un alt exemplu care îmi place mult. Am o prietenă care a fost o simpatizantă înfocată a stângii și a mișcării feministe când eram tineri, în anii '70. Ea făcea parte dintr-o mișcare de extremă stânga, împreună cu alte femei și bărbați din grupuri minoritare. Într-o zi, fetele s-au uitat unele la altele și și-au dat seama că de fapt ele, femeile, erau cele care îndesau pliante în plicuri, care făceau cafeaua etc. Ce au făcut ele atunci? I-au dat afară pe băieți, s-au încuiat în birou și au discutat fără oprire timp de 24 de ore. Acela a fost un moment cheie pentru nașterea feminismului în Franța! Înainte, multe dintre ele aveau deja experiență în analiză, psihanaliză, deci nu au pornit de la zero. Cred că aceste mișcări se dezvoltă prin învățare - prin sociologie, psihanaliză, acțiune sindicală, poate fi orice tip de învățare - pentru a surprinde experiențe și a încerca să fie împărtășite cu alții.

LC & MJB: Cum explică sociologii experiențele actorilor?

LB: Pentru a ținti spre obiectivitate, sociologii trebuie să conecteze instrumentele de descriere la punctele de referință care ne permit să obținem o examinare critică a acestei realități. Acest proces nu trebuie fi conectat cu

>>

anumite principii etice, deoarece aceste puncte critice de referință ar trebui în schimb să pretindă o anume universalitate, așa cum am explicat în *Despre critică*. O modalitate de a acționa implică urmărirea actorilor când aceștia critică. Acești actori sunt realiști. Ei iau în considerare situația în care acționează, astfel încât să schimbe anumite contexte în avantajul lor, de exemplu, spunând ceva diferit în fiecare dintre acestea. Astfel, un muncitor poate fi foarte politicos cu superiorul lui, putând fi totodată foarte critic acasă.

Cred că ar trebui să urmărim procesul de construcție socială, modalitățile prin care oamenii înșiși își construiesc lumea. Inițial, fiecare experiență este specifică, nu există nimic altceva decât singularități în lume. După aceea, oamenii își împărtășesc acele experiențe, le echivalează, le dau un limbaj, le schimbă în necesități și încearcă să construiască propuneri și revendicări, precum și modificări ale realității și ale tiparelor pe care se bazează aceasta. Este foarte interesant să urmărești cât mai îndeaproape posibil operațiunile de calificare și critică, precum și modul în care diferite elemente ale realității sunt construite și deconstruite. Le urmărești citind romane, le urmărești realizând interviuri și le urmărești observând neînțelegeri. Demersul sociologic trebuie să aibă în vedere construcții și deconstrucții și încercări de stabilire a noi tipare ale realității.

LC & MJB: Credeți că sociologii trebuie să meargă mai departe și să devieze de la planul de acțiune al actorilor și instituțiilor pentru a încerca să analizeze cadrul pe care aceștia se bazează?

LB: Acum cred că este imposibil să faci o sociologie care să fie pragmatică în întregime, cu totul bazată pe analiza situațiilor. Ca idee, nici actorii înșiși nu fac acest lucru! Ei știu că mediul în care trăiesc depinde de deciziile asupra cărora au control foarte limitat, ca indivizi, și în mod deosebit, de instituțiile care spun ce și cum [lb. engl. *what is what*], modelând situația în felul în care se aceasta prezintă. Dar aceștia [n. tr. indivizii] pot folosi în avantajul lor contradicțiile care amenință mereu modul în care instituțiile construiesc realitatea. Întorcându-ne la exemplul meu anterior despre autobuz, aceștia pot, de pildă., să arate că, deși autobuzul se presupune că ajunge la timp, în practică acest lucru nu se întâmplă niciodată.

Pentru a critica șabloanele realității, sociologii nu se bazează pe o anume revendicare morală, ci pe demersul actorilor sociali care le pun sub semnul întrebării și care încearcă să stabilească șabloane mai echitabile. Dar sociologii pot încerca să meargă mai departe decât să urmărească actorii, în încercările acestora de instituire a unor noi tipare ale realității. Aceștia ar trebui să folosească mecanisme totalizatoare capabile să obiectivizeze pe ce se bazează stabilizarea experiențelor actorilor sociali. Ei ar trebui să întreprindă o operațiune aproape imposibilă, constând în conectarea descrierii acestui tip de demers

cu o judecată normativă. În cartea mea *Despre critică*, descriu modul în care asemenea operațiuni au fost realizate în diferite moduri de-a lungul istoriei sociologiei. Teza mea nu este pe deplin o „ipoteză”, în măsura în care aceasta este foarte dificil de demonstrat empiric. Consider că proiectul de stabilizare a realității este puțin probabil să reușească în interiorul paradigmei statului-națiune, deoarece acesta [n. tr. proiectul] este perturbat în mod constant de către fluxuri asociate cu dezvoltarea capitalismului. Aceste fluxuri amenință eforturile menite să omogenizeze realitatea din interiorul unui teritoriu și al unei populații. Multe studii, îndeosebi cele ale lui Gérard Noiriel – care lucrează pe tema consolidării frontierelor, a actelor de identitate și a unificării lingvistice – analizează eforturile statului de omogenizare a teritoriilor și populațiilor. În Franța, un studiu remarcabil derulat de Jacques Revel, Dominique Julia și Michel de Certeau a vizat acest subiect acum 30 de ani. Parțial, acest studiu se referă la opoziția pe care Deleuze o stabilește între teritorii și fluxuri, dat fiind că proiectul statului-națiune este în mod constant destabilizat de fluxurile cauzate de funcționarea capitalismului. În contextele sociale în care au apărut romanele de spionaj, statul-națiune este cel care, mai presus de toate, are capacitatea și scopul de a construi realitatea.

LC & MJB: Presupune acest fapt ca sociologii să meargă dincolo de contextul statului-națiune pentru a inventa noi modalități de totalizare, capabile să cuprindă crearea și destabilizarea acestei paradigme?

LB: Da, într-adevăr. De ce sunt interesat de istoria romanelor polițiste în legătură cu formarea statului-națiune? De ce am putut face acest lucru? Cred că am fost capabil să fac acest lucru deoarece această paradigmă traversează o perioadă de criză. În același timp, putem observa acest cadru din afară, chiar dacă această externalitate este dificil de descris. Printr-un experiment de reflecție, putem cel puțin să mergem dincolo de cadrul național și statal. Cred că o problemă centrală pentru sociologii de astăzi este că arhitectura sociologiei, îndeosebi în Franța, dar nu numai în Franța, depinde în mare măsură de statul-națiune fondat la sfârșitul secolului al XIX-lea. De aceea avem o sociologie engleză, o sociologie germană, o sociologie franceză... Dat fiind faptul că, în aceste zile, experimentăm un declin semnificativ și o transformare a acestui cadru, multe instrumente ale sociologiei nu mai funcționează deloc și trebuie reconstruite pentru a cuprinde modalitățile în care noi cadre de stabilizării și criticare a realității apar, indiferent de granițele naționale. Acelora dintre voi care intră în această breaslă a sociologiei, asta este ceea ce aveți de făcut! ■

Adrese de corespondență: Luc Boltanski <boltansk@ehess.fr>, Laura Chartain <laurachartain@gmail.com> și Maine Jeanne Boisson <boisson.marine@hotmail.fr>

> Un institut extraordinar în Africa de Sud

Un interviu cu Sarah Mosoetsa

| Sarah Mosoetsa.

Universitățile din Africa de Sud s-au confruntat cu provocări uriașe în încercarea de a depăși efectele apartheidului. Am fost martori la intensitatea și complexitatea acestei moșteniri în recente mișcări studențești - #RhodesMustFall și #FeesMustFall – dar evenimente de tipul acestora nu ar trebui să diminueze noile inițiative în învățământul superior din Africa de Sud. Printre acestea, Institutul Național pentru Științe Umaniste și Sociale (NIHSS) se remarcă drept un exemplu de bune practici. Prin domeniul de aplicare și ambițiile sale, NIHSSul este unic pe întregul continent african. Finanțat prin Departamentul pentru Învățământ Universitar și Perfecționare (Department of Higher Education and Training), institutul a ajutat la formarea generației tinere de cadre academice prin sponsorizarea a sute de doctoranzi, diseminarea cunoștințelor și rezultatelor cercetărilor actuale către publicul larg, precum și prin promovarea dialogului referitor la trecutul și prezentul Africii de Sud. Institutul este condus și ghidat de către **Sarah Mosoetsa**, profesoară de sociologie la Universitatea din Witwatersrand și autoare a lucrării *Eating from One Pot* (2012) – o descriere a strategiilor de supraviețuire a familiilor în contextul desființării fabricilor de care depind. În materialul de mai jos, aceasta [n. tr. Sarah Mosoetsa] este interviuată de **Michelle Williams**, colega sa de la Universitatea din Witwatersrand, pe tema provocărilor și realizărilor ale NIHSS.

MW: Povestește-ne despre începuturile NIHSS.

SM: Cred că cel mai bine e să încep cu contextul istoric. În anul 2010, am fost abordată de către Prof. Ari Sitas și Dr. Bonginkosi Nzimande, Ministrul Departamentului pentru Învățământ Universitar și Perfecționare (DHET) în vederea formării unei echipe de două persoane cu scopul de a investiga situația științelor umaniste și sociale (HSS) în sistemul nostru de învățământ superior. Ministrul era îngrijorat că științele umaniste și sociale erau neglijate în favoarea disciplinelor STEM [științe, tehnologie, inginerie, matematică]. Impresia era că științele umaniste și sociale nu erau în prim planul transformării naționale. Menirea echipei noastre era una extinsă, implicând o misiune de identificare de date empirice pornind de la conversații purtate cu cadre academice din toată țara. Prof. Sitas era directorul, iar eu adjunctul său.

>>

În calitate de echipă ministerială operațională, am vizitat toate universitățile și am interacționat cu reprezentanți ai corpului academic, decani și șefi de departamente despre științele umaniste și sociale. Ceea ce am învățat a fost de-a dreptul edificator. Deși științele naturale sunt importante, dezvoltarea acestora s-a realizat în detrimentul științelor umaniste și sociale. În acel moment, a devenit clar faptul că învățământul superior era divizat în două. Dar am aflat și povești fascinante despre reușite în științele umaniste și sociale.

MW: Așadar, acesta a fost începutul Institutului?

SM: Într-adevăr. Echipa operațională a realizat un raport, „Carta pentru Științe Umaniste și Sociale” [lb. engl. “Charter for Humanities and Social Sciences”], care a subliniat provocările existente și, mai important, cum științele umaniste și cele sociale ar putea fi revitalizezate. Carta a recomandat înființarea Institutului Național pentru Științe Umaniste și Sociale (NIHSS. Ministerul a adoptat această Cartă, iar noi am inițiat de îndată procedurile de înființare a NIHSS, care a fost fondat în mod formal în decembrie 2013. În urma numirii consiliului de administrație, am fost votată ca CEO în mai 2014. Iar atunci, împreună cu membrii *boardului*, am început să organizăm Institutului, să stabilesc programele de bază ș.a.m.d.

MW: Știu că NIHSS oferă o varietate de programe. Ce ne poți povesti despre ele?

SM: Există șapte programe principale. Să încep cu *Programul de Burse Doctorale*, cel care stă la baza institutului; în fiecare an, acordăm 150 de burse (fiecare cu o durată de trei ani) pentru cetățeni ai Africii de Sud înregistrați ca doctoranzi. În procesul de acordare a acestor burse, colaborăm cu decanii facultăților de profil umanist din toate universitățile publice sud africane. Aceștia fac recomandări de finanțare prin intermediul unei liste de studenți (bazată pe procesele interne ale facultăților pe care le reprezintă) și, în urma unei verificări a respectivei liste în baza criteriilor NIHSSului, selectăm lista finală de recipienți ai bursei. Acesta este un proces transparent, lansat anual cu un anunț destinat tuturor universităților. Cei care primesc bursele sunt 80% sud africani de culoare și 60% femei. Până la finele lui 2016, am acordat 451 de burse doctorale, la care se adaugă 111 burse pentru cetățeni africani din afara Africii de Sud.

MW: Interesant. Așadar, susțineți și studenți din alte regiuni ale Africii?

SM: Într-adevăr. Avem un program special denumit *Programul traiectoriilor africane (African Pathways Programme, APP)*, ce se bazează pe faptul că Africa de Sud primește doctoranzi de pe întreg continentul. Prin APP, oferim anual 37 de burse, fiecare având o durată

de trei ani. Rezultatul scontat este acela de a lua întreg continentul ca sursă de inspirație, colaborând pentru a crește și energiza NIHSSul. În particular, dorim să trecem mai departe de moștenirea istorică și să promovăm colaborările cu restul entităților de pe continent.

MW: Poți să ne povestești mai multe despre acest tip de colaborări?

SM: Reprezentând un institut tânăr, avem nevoie să colaborăm cu restul organizațiilor de acest tip de pe continent, iar cea mai mare parte dintre ele nu au mai interacționat niciodată cu un institut precum NIHSSul. Astfel am identificat Consiliul de Dezvoltare a Cercetării în Științele Sociale din Africa (CODESRIA) ca partener pentru selecția studenților și pentru dezvoltarea unei munci de colaborare pe continent. Parteneriatul este unul în plină dezvoltare.

NIHSS a inițiat [n. tr. Programul] *Traietorii Africane de Mobilitate*. Acesta este inspirat din modelul european Erasmus Mundus, dar are și câteva caracteristici emnamente africane. Această inițiativă încurajează cadrele academice și studenții să exploreze continentul pentru a descoperi idei și domenii de cercetare noi pe continent. Finanțăm deplasări în scop academic cu scopul de a crea noi contacte, de a forma rețele de cercetare, precum și pentru a promova colaborări la nivel de predare și cercetare.

MW: Să ne întoarcem la Africa de Sud - a fost problematic să găsiți atâția doctoranzi?

SM: O întrebare foarte bună. Într-adevăr, în primii doi ani de existență a institutului (2013-2015) a fost mai complicat deoarece trebuia să demonstrăm că există studenți ce au nevoie de finanțare și că, mai mult decât atât, îi putem introduce în sistem. În acest moment, ne concentrăm pe asigurarea calității studenților admiși la finanțare și, bineînțeles, ca aceștia să-și finalizeze studiile. Rata de absolvire pentru studenții de aici este similară cu cea a studenților înmatriculați în cadrul unor programe internaționale, în care doar aproximativ 50% obțin diploma de doctor. Așa că am creat un Program de Mentorat, pentru a încerca să asigurăm creșterea acestui procent.

MW: Pare o inițiativă foarte importantă - ne poți spune mai multe despre acest program de mentorat?

SM: 21 dintre profesorii noștri (actuali, dar și pensionați) au fost delegați să lucreze cu studenți din diferite provincii. De exemplu, în Western Cape a fost creată o școală doctorală regională cu doi mentori. Mentorii se întâlnesc periodic cu studenții, oferindu-le îndrumare și un sentiment de comunitate. Aceștia oferă workshopuri care sunt vaste și holistice și care acoperă teme metodo-

>>

logice, teoretice și tehnici de scriere. Mentorii reprezintă ancore [n. tr. academice] și împărtășesc din cunoștințele dobândite, însă studenții au multe de învățat și unul de la celălalt - acest tip specific de învățare este vital în acest proces. Parcurgerea unui program de doctorat este un proces solitar, iar programul nostru ajută la crearea unei generații și a unui sentiment de solidaritate printre studenți. Mentorii au fost incredibil de generoși cu timpul lor, oferind o cantitate impresionantă din timpul liber pentru a contribui la acest proces de schimbare din universitățile noastre. De asemenea, am reușit să beneficiem de abilitățile și experiența unor Profesori Emeriți, oferindu-le totodată acestora oportunitatea de a face parte din acest proces transformativ.

MW: Promovează NIHSS cercetarea și dincolo de sprijinul oferit doctoranzilor?

SM: Da. Avem așa-numitul *Program Catalitic de Cercetare*, prin intermediul căruia finanțăm proiecte inovatoare și încurajăm cercetătorii să meargă dincolo de întrebările și temele deja bătătorite, să exploreze noi modele de gândire, noi metodologii și noi rețele. Aceasta este o categorie de cercetări care, în mod obișnuit, nu ar fi primit subvenționare din partea finanțatorilor tradiționali – însă NIHSS susține cercetarea care transcede canoanele clasice. De asemenea, suntem conștienți de faptul că cercetătorii din domeniile umaniste și sociale publică volume, dar că majoritatea finanțatorilor preferă proiectele care au drept finalitate articole publicate în jurnale de specialitate. Utilizăm acest program catalitic și în vederea susținerii proiectelor de cercetare derulate de către studenți cu rezultate notabile din toate ciclurile de studii.

MW: Proiecte inovative de acest tip pot întâmpina dificultăți când vine vorba de publicarea rezultatelor. Institutul oferă consiliere și în ceea ce privește această problemă?

SM: Așa cum am mai spus, finanțăm, inițiem și colaborăm cu proiecte diverse, nu doar cele care tratează strict bursele doctorale. Înțelegem însă și faptul că uneori cercetări reușite nu sunt publicate, editurile considerându-le produse bune, însă „nu viabil din punct de vedere financiar”. Institutul nu poate constrânge editurile, dar în anumite cazuri finanțăm manuscrise care rezonă cu misiunea noastră. Materialul trebuie să treacă oricum prin procesele riguroase de recenzie [lb. engl. *peer-review*] ale editurilor, însă noi finanțăm costurile de publicare fie garantarea cumpărării unui număr de volume, fie prin contribuția directă în procesul de producție. De asemenea, finanțăm și publicații rezultate în urma conferințelor.

Una dintre inițiativele de care sunt foarte mândră este premiul național pentru cercetare și creativitate în științe umaniste și sociale, care a avut prima sa ediție în martie 2016. Am oferit șase premii pentru o varietate de activități: cele mai bune cărți de ficțiune și non-ficțiune, volume editate, media digitală, dar și artă.

Premiile sunt destinate doar cadrelor academice care își desfășoară activitatea în universități din Africa de Sud. Prima premiere a fost destinată volumelor publicate în 2013-2014 și am fost copleșiți de numărul de aplicații, ceea ce demonstrează că științele umaniste și cele sociale sunt în plin proces de dezvoltare. Următoarea festivitate de premiere va avea loc în martie 2017.

MW: Africa de Sud are o lungă istorie în ceea ce privește personalul academic angrenat în politici publice. Intenționați să încurajați această categorie să-și ducă ideile și cercetările în sfera publică?

SM: De fapt, avem ceva care se numește *Programul Humanities Hub*, care sponsorizează cercetarea din afara spațiilor academice convenționale și care promovează spații neconvenționale de generare a cunoașterii. Implementăm acest proiect (în formă-pilot) la Ferma Liliesleaf, o locație încărcată istoric, ce a servit ca bază a mișcării de eliberare din anii 1960 și unde inculpații din dosarul Rivonia au fost capturați. Este trist când ne gândim că există un număr mare de profesori, cercetători și studenți care nu cunosc istoria acestui loc. Proiectul intenționează să transforme astfel de situri istorice în bazine de cunoaștere și noi perspective de raportare la evenimentelor istorice. În acest scop, ferma Liliesleaf găzduiește un colocviu centrat pe Carta Libertății și oferă o platformă pentru perspective diferite asupra istoriei și promovând conversații între reprezentanți ai comunității academice și practicieni. Așa cum se spune, am învățat din miștarea de eliberare că ideile mărețe pot rezulta din implicarea academicilor și a intelectualilor auto-didacți.

MW: Poți să ne dai mai multe detalii despre acest tip de inițiative în sfera publică?

SM: Centrele noastre pentru științe umaniste [lb. engl. *humanities hubs*] au ca scop popularizarea științelor umaniste și sociale în rândul copiilor din clasele gimnaziale și liceale. Spre exemplu, o nouă modalitate de a expune tinerii unor noi metode de predare a istoriei a fost vizita unui grup de liceeni la ferma Liliesleaf. Bineînțeles, nu toată lumea poate ajunge la Liliesleaf, acesta este și motivul pentru care am organizat o mică „expoziție” a câtorva dintre exponate, pe care o trimitem în instituții precum Universitatea Africii de Sud, Universitatea Venda sau Universitatea din Limpopo.

Aceasta este o modalitate nouă de a prezenta științele umaniste și sociale, atât nouă, cât și lumii întregi. Ea permite formarea unui spațiu de dialog privind diverse perspective asupra istoriei, despre noi înșine și despre Carta Libertății. Am creat și un spațiu fizic unde se pot lăsa sugestii. Adresăm oamenilor două întrebări: i) Dacă ar fi să rescrieți documentul, ce ați include? Și ii) Care articol din Carta Libertății este cel mai important pentru dumneavoastră? Răspunsurile oamenilor au fost minunate. Urmează să tratăm multe alte probleme, precum

>>

sărăcia, șomajul, ș.a.m.d. Liliesleaf a fost un program-pilot, iar noi plănuim să creăm alte huburi similare în alte locații.

MW: Institutul implementează și programe internaționale?

SM: Prin rețeaua noastră Sud-Sud, am inițiat și finanțăm un program de cercetare în parteneriat Sud African-Indian alături de Consiliul Indian pentru Cercetare în Științele Sociale (ICSSR). Explorăm la acest moment parteneriate similare cu Brazilia și alte țări.

În plus, coordonăm *think-thank*ul sud african pentru BRICS - un consorțiu format din cinci economii emergente majore: Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud. Există trei divizii separate - afaceri, academic, societate civilă - iar noi coordonăm divizia academică, ce include forumurile cu cele cinci țări menționate mai devreme, precum și consiliul și summitul anual BRICS. Anul acesta, forumul academic care se va desfășura în China, iar în 2018 Africa de Sud va fi țara gazdă. Această inițiativă se concentrează pe politici publice și relația cu guvernul. Principalele subiecte pentru forumurile academice variază (ex: securitate socială, sănătate, educație, energie) și sunt stabilite de țara care găzduiește evenimentul. Forumuri oferă informații către summitul BRICS și sugestii de politici publice către șefii de stat ai celor cinci state implicate. Considerăm această fapt drept o zonă benefică pentru crearea unei interfețe de lucru strânse între membrii comunității academice și cei care creează politici sociale.

MW: Mi se pare incredibil cât de multe ați realizat într-un timp atât de scurt. Care au fost cele mai mari dificultăți întâmpinate?

SM: Cred că am reușit să realizăm foarte multe pentru cei trei ani de existență ai institutului. Finanțarea exclusivă prin Departamentul pentru Învățământ Universitar și Perfecționare (DHET) a reprezentat ea însăși o provocare, institutul funcționând în interiorul unui departament guvernamental. Pe parcursul acestui proces am avut norocul să fim susținuți de persoane-cheie din cadrul DHET care ne-au ajutat să navigăm printre procesele birocratice; fără aceștia, institutul nu ar fi putut să ajungă în acest punct. A fost, așadar, un proces cât se poate de colectiv, dat fiind că am lucrat îndeaproape alături de Consiliul Director al NIHSS.

Începuturile institutului au fost marcate de opoziție din partea unor universități și cadre didactice, cărora le era teamă că institutul nostru va înlocui entitățile deja existente, va beneficia de realocări bugetare

destinate inițial universităților sau că va da Ministerului un grad de control mai mare asupra științelor umaniste și celor sociale. Toate aceste temeri au fost discutate și explicate, răspunsurile primite făcând ca mare parte a criticilor inițiali să devină acum suporterii ai institutului. NIHSS reprezintă o entitate legală care răspunde în fața unui *board* independent. Am fost cât mai clari cu privire la faptul că institutul nu este în competiție cu entitățile deja existente, ci doar încearcă să le complementeze activitatea.

Multe dintre provocările noastre de zi-cu-zi au legătură cu funcționarea efectivă a programelor pe care le derulăm, institutul fiind încă în procesul de organizare a procedurilor interne. Spre exemplu, în prezent lucrăm la o aplicație pentru programul de mentorat, care va facilita comunicarea între studenți și profesori. Fiind o organizație tânără, am învățat foarte multe. Cred că durează undeva între trei și cinci ani până vom avea toate procedurile finalizate și funcționale integral. Suntem extrem de mândri de ce am realizat până în acest punct.

MW: Cum arată viitorul pentru NIHSS?

SM: Faptul că am reușit, într-o perioadă atât de scurtă, să transformăm proiectul NIHSS în realitate este incredibil. Domnul ministru a avut un rol important, însă nu este singurul. Sprijinul ministrului a făcut ca Institutul să prospere. El chiar citește întreaga documentație NIHSS, dar ne și oferă constant un feedback, ne ajută să clarificăm și conturăm problematica, ne susține. Acest tip de interacțiune a reprezentat un incredibil avantaj pentru NIHSS. Bineînțeles, există și întrebări cu privire la ce s-ar întâmpla dacă nu ar mai fi el la conducerea ministerului. Politica este un element fluid indiferent la ce țară ne-am referi și, într-adevăr, dispariția sa e un scenariu problematic. Lucrăm însă din greu pentru a ne consacra, dovedindu-ne valoarea reală prin însăși îndeplinirea obiectivelor institutului. La acest moment, avem fondurile necesare până în 2019/20. Până la acel moment, sperăm să avem cel puțin 300 absolvenți de studii doctorale, 4 cicluri de premiere, precum și suport financiar în vederea publicării a peste 40 de volume. Dacă vom reuși să îndeplinim toate aceste obiective până la termenul-limită stabilit, înseamnă că ne-am îndeplinit misiunea. Vom fi realizat mai mult decât oricare altă instituție de acest tip într-o perioadă atât de scurtă.

Sunt încântată, onorată și entuziastă de modul în care științele umaniste și sociale din Africa de Sud au primit Institutul. Am fost plăcut surprinsă de răspunsul specialiștilor numeroasele noastre solicitări de analiză a propunerilor, jurizări, mentorarea doctoranzilor, ș.a.m.d. Nici măcar o persoană nu ne-a refuzat. Comunitatea academică ne privește ca pe un avantaj major. ■

> Reprezentarea femeilor afro-americane

Un interviu cu Patricia Hill Collins

| Patricia Hill Collins.

Patricia Hill Collins este un distins profesor de sociologie la Universitatea din Maryland și fost președinte al Asociației Americane de Sociologie. Un important teoretician din științele sociale din SUA, ea este faimoasă pentru dezvoltarea ideilor interconectate privind „asupriri multiple”, „intersecționalitate” și „marginalizații din interior”, idei apărute pentru prima dată în lucrarea sa devenită deja clasică *Black feminist Thought* [Curentul de gândire al feministelor de culoare] (1990), iar apoi în *Fighting Words* [Cuvinte luptătoare] (1998) și *Black Sexual Politics* [Politici sexuale de culoare] (2006). În cele ce urmează vom prezenta un extras dintr-un interviu mai lung realizat de **Labinot Kunushevci**, masterand la Universitatea din Pristina, Kosovo.

LK: Din punctul dumneavoastră de vedere care este cea mai adecvată metodologie teoretică și empirică pentru cercetare în ceea ce privește studiul inegalității sociale?

PHC: Pentru mine, începutul este reprezentat de studiul „discursului dominant”, iar discursul dominant în Occident constă într-o constelație de proiecte științifice care formează împreună un set aparent hegemonic de idei și practici. Acest discurs dominant stabilește termenii dezbaterii - ceea ce contează ca întrebări importante, ceea ce contează ca probe, precum și ceea ce poate fi ignorat ca fiind secundar. În Statele Unite, discursul dominant este modelat de intersecțiile dintre rasă, clasă, gen, sexualitate și națiune ca sistem de putere. În munca mea, am investigat modul în care rasismul, sexismul, exploatarea de clasă și heterosexismul operează

pentru a modela experiențele diferitelor grupuri sociale. Experiențele femeilor de culoare au fost punctul de pornire în aceste problematice mai largi de putere și de cunoaștere, însă experiențele acestor femei afro-americane nu sunt punctul final.

Abordez femeile afro-americane care se confruntă cu o serie de probleme sociale, probleme care sunt construite la intersecția mai multor sisteme de putere. Să luăm violența drept exemplu. Violența domestică împotriva femeilor de culoare venită din partea iubiților, soților și taților are loc într-un context de violență rasială sancționată de stat împotriva oamenilor negri, care face parte din moștenirea sclaviei și a discriminării rasiale. Aceste două forme de violență capătă sens una de la cealaltă - ele sunt interconectate. Munca mea asupra feminismului de culoare analizează modul în care fe-

>>

meile de culoare intelectuale și activiste precum Angela Davis, June Jordan și Kimberlé Crenshaw au subliniat în mod constant faptul că problemele sociale cu care se confruntă femeile de culoare nu au putut fi rezolvate prin căutarea unui singur sistem de opresiune și atât. Folosind particularitățile experiențelor femeilor afroamericane, feministele intelectuale de culoare au ridicat în trebarea simultaneității opresiunilor care, totodată, a deschis o zonă vibrantă de cercetare academică și politici pe care noi o numim acum *intersecționalitate*.

Combinția dintre sistemele de putere care modelează discursul dominant dintr-o anumită societate poate varia. De exemplu, sistemele de putere care se intersectează și pe care le examinez în SUA - de rasă, clasă, gen, de sexualitate și cetățenie (naționalitate) - reflectă istoria specifică a Statelor Unite. Sentimentul meu este că o națiune nouă, așa cum este a ta, care acum ia naștere, poartă cu ea diferite intersecții, de exemplu, etnia, clasa și religia, care au o importanță aparte în lumina istoriei Kosovo-ului. Este important să ne amintim că, indiferent de istorie și de modul în care au apărut diferite constelații de relații de putere, grupurile de elită controlează atât discursul dominant global, precum și modul de cunoaștere al acestuia. Grupurile pot varia de la o societate la alta, dar relațiile de putere ale inegalității sociale demonstrează că nu toată lumea are acces la modelarea discursului dominant, deși toți membrii societății sunt într-un fel influențați de aceasta.

Problema celei mai adecvate metodologii teoretice și empirice reflectă situația în care se află o persoană în cadrul relațiilor de putere a producerii cunoașterii în general și ce corpuri specifice de cunoaștere dorești să utilizezi. În cazul meu, am ales să mă implic în lucrări teoretice, argumentând că atunci când acorzi atenție bazelor epistemologice ale științei, te apropii de inima puterii. Munca mea teoretică investighează diferite dimensiuni ale relațiilor de putere care se intersectează, acordând o atenție specială modului în care acestea influențează cunoașterea. În acest sens, cadrul intersecționalității a fost un instrument analitic util pentru examinarea inegalității sociale, atât în cadrul discursului academic, cât și în politică.

LK: Care este rolul reprezentării mass-media în oprimarea și eliberarea femeilor și cum influențează participarea femeilor în sferele publică și politică?

PHC: Toate femeile au parte de reprezentările media care le prezintă scenarii sociale pentru modul în care să fie feminine. Cu toate acestea, deoarece societățile

diferă în mod dramatic, imaginile femeilor ideale variază în mod corespunzător. În Statele Unite și societățile multiculturale similare, reprezentările media ale femeilor diferă în funcție de diferite combinații de rasă, identitate de gen, etnie, clasă și cetățenie. Femeia heterosexuală albă din clasa de mijloc care deține cetățenia americană este prezentată ca un tip ideal pentru femeile din alte grupuri. Acesta este un ideal, o reprezentare, o construcție socială și nu o categorie reală de oameni. În mod tradițional, acest ideal feminin a fost prezentat în imaginea femeii casnice, dar mai recent, imaginea a fost actualizată pentru a include femeile care lucrează și ocupă poziții cu putere mare de decizie. Într-o societate multiculturală, cu cât mai multe femei sunt mai aproape de acel ideal, cu atât mai favorabil sunt judecate.

În *Black Feminist Thought [Curentul feminist de culoare]*, examinez modul în care femeile afro-americeane confruntă patru stereotipuri principale: (1) cățarul, femeia care lucrează ca un animal fără să se plângă; (2) jezebel, femeia extrem de sexualizată, care este adesea prezentată ca o prostituată; (3) mămica, femeia neagră muncitoare domestică a cărei loialitate față de angajatorul ei este dincolo de reproș; și (4) doamna neagră, femeia neagră educată, care și-a dat viața de familie în schimbul unei cariere. Dar aceste reprezentări nu sunt pur și simplu stereotipuri benigne, anacronisme ale practicilor anterioare de rasism, sexism și exploatarea de clasă. În schimb, acestea sunt imagini care controlează pentru că oferă scenarii sociale pentru felul în care este de așteptat ca oamenii să vadă și să trateze femeile negre. Mai important de atât este că acestea sunt scenarii sociale pe care este de așteptat ca femeile negre să le internalizeze.

Mișcările feministe și, în sens mai larg, mișcările pentru drepturile femeilor au ca scop să perturbe atât aceste reprezentări, cât și relațiile de putere pe care le reprezintă. Atunci când femeile resping aceste reprezentări despre sine de femei casnice inactive sau de cătări care ar trebui să se mulțumească cu salarii mici și cu nesiguranța locului de muncă sau ca servitori loiali șefilor de sex masculin și feminin în funcție de liniile de rasă și etnie, ele intră în sfera publică având o conștiință foarte mult schimbată. În acest sens, ideile și activismul sunt strâns legate între ele. Schimbarea reprezentărilor poate schimba comportamentul, iar un comportament schimbat, la rândul său, promovează credințe diferite despre femei în spațiul public. ■

Adrese de corespondență: Patricia Hill Collins <collinph@umd.edu>
și Labinot Kunushevci <labinotkunushevci@gmail.com>

> După Lee Kuan Yew

de **Vineeta Sinha**, Universitatea Națională din Singapore, Vice-președinte al ISA pentru Publicații, 2014-2018

Adepti chinezi ai Templului Guanyin, oferind bețișoare parfumate la Templul Sri Krishnan. Fotografie de Daniel Goh.

Descriind „cultura controlului” în Singapore, Carl Trocki argumentează că statul post-colonial a exercitat niveluri mult mai ridicate de autoritate și „și-a asumat responsabilitatea pentru [...] administrarea și supravegherea completă a societății”. Chua Beng Huat și Kwok Kian Woon au remarcat, de asemenea, că în Singapore post-independență, „expansiunea în intervenția statului și [...] concentrarea puterii în mașinăria statală” au redus din ce în ce mai mult autonomia în unele domenii ale vieții zilnice.

Figura mereu prezentă a defunctului Lee Kuan Yew, primul premier al Singapore ca stat independent pare să fi definit însăși existența și identitatea acestei națiuni-stat insulare. Stilul de guvernare al statului Singapore asociat cu, respectiv decurgând din personalitatea lui Lee Kuan Yew a fost botezat „autoritarism pragmatic”, „autoritarism de stil soft”, „despotism luminat” și chiar „dictatură binevoitoare”. Discursul oficial al statului susține principiile meritocrației, ale multiculturalismului și statului de drept ca modalitate de asigurare a unei guvernări oneste, a unei birocrății eficiente, a modernizării, a dezvoltării economice și prosperității, precum și a unuia din cele mai mari venituri per capita din lume. Invocând o ideologie care acceptă diferențe socio-culturale între grupurile sale etnice constituente și care oferă „egalitate” tuturor (vezi eseul lui Noorman Abdullah, „După multirasialism”, din acest număr), această narațiune nu se referă la echivalența numerică, ci la asigurarea unor oportunități egale, respingând discriminarea etnică oficială și instituționalizată prin privilegierea meritului. Dar acest crez puternic a făcut extrem de dificilă, dacă nu chiar imposibilă, articularea

unui discurs cu privire la diferențe rasiale și rasism; de asemenea, acesta a făcut invizibilă politica și contradicțiile unei meritocrații calibrate (vezi eseul Youyenn Teo, „După meritocrație”, din acest număr).

Stilul de politici manageriale și administrative al Singapore a priorizat planificarea, eficiența, controlul și reglarea. Funcționarea zilnică a societății din Singapore este asigurată de o birocrăție percepută ca fiind lipsită de practici corupte și necins-tite – și care operează eficient, poate prea eficient. Moștenită de la britanici, această „infrastructură” a fost preluată și reprodușă meticuloasă de conducerea Singapore pentru a consolida o aderență scrupuloasă la comportamentul guvernat de reguli – ceva ce l-ar impresiona și în aceeași timp l-ar tulbura pe Max Weber. Principiile sale directoare vizând guvernarea centralizată și angajamentul strâns cu toate domeniile sociale au necesitat o mașinărie de stat expansivă, având o întreagă rețea de organizații birocratice care să o susțină. Exact prin intermediul acestor instituții de mediere aspiră statul să implementeze politicile cu impact asupra vieții zilnice a cetățenilor, politici promulgate sub egida unor ideologii permeabile autoritare și pragmatice.

Discursurile academice și cele profane au legat îndeaproape și în mod indisolubil Singapore de Lee Kuan Yew și brand-ul lui asociat unei politici autoritare, fără compromis. Cetățenii din Singapore au fost descriși, în mod tipic, drept conservatori, temători, docili și pasivi. Cu toate acestea, singaporezii au fost întotdeauna critici la adresa unei abordări de guvernare de sus în jos, „utilizând un baros pentru a sparge o nucă” - o parte integrantă și uneori oboșitoare a discursului public în Singapore.

Dar care ar fi relația între structurile politice și științele sociale? Sociologia în Singapore a fost în mod constant percepută prin intermediul viziunii lui Lee Kuan Yew. Liderii din Singapore în perioada post-colonială au considerat creșterea economică drept prioritară – reflectând nevoile unei țări recent independente în care dezvoltarea economică și schimbarea socială calculată păreau urgente. Așteptările privind cercetarea în științele sociale (finanțată în mare parte de guvern) au fost ca aceasta să fie „relevantă”, participând la proiectul de constituire a națiunii, dacă nu chiar contribuind direct la procesul de modernizare. Din 1970 până în anii '90, generarea de cunoaștere în științele sociale a fost orientată spre acumularea

de informații privind schimbările rapide la nivel socio-cultural, economic și politic din Singapore, reflectând prioritățile unui stat-națiune gestionând o populație multi-etnică și multi-religioasă.

Recent, această aliniere a cercetătorilor în științe sociale din universități și interesele naționale –niciodată absolute– a devenit mult mai slabă. Sociologii din Singapore au problematizat narațiunea statală privind multiculturalismul, meritocrația, familia, neo-liberalismul, globalizarea, istoria statului Singapore, multi-religiozitatea și armonia religioasă, absența sărăciei și a inegalităților etc. Într-o altă întorsătură, statul singaporez construiește acum capacități independente de cercetare în ministerele sale, o mișcare ce ar putea reduce dependența de cercetarea realizată la nivel de universități.

Nu în mod surprinzător, moartea lui Lee Kuan Yew în 2015 a generat răspunsuri viscerale din partea majorității populației singaporeze, în timp ce națiunea jelea pierderea arhitectului și conducătorului statului modern Singapore. Dar, în mod interesant, acesta a fost și un moment eliberator, generând senti-mentul de eliminare a restricțiilor și hiper-regularizării, respectiv a mișcării pentru diverse libertăți, inclusiv cele politice.

Dar acest ton aproape euforic trebuie să fie temperat de o doză bună de imaginație sociologică. Ca etnograf care îți desfășoară activitatea în Singapore, cercetarea mea asupra religiilor în practică are la bază primatul și eficacitatea în raport cu viața zilnică. Datorită unei mai largi organizări a vieții sociale și politice, domeniile sacre ale insulei sunt încorporate similar într-o mentalitate înalt raționalizată, încadrată de limite birocratice, administrative și legislative. Unicitatea peisajului religios în Singapore, în special cultura sa birocratică și impactul acesteia asupra expresiilor de religiozitate trebuie să fie detaliate (vezi eseul lui Francis Lim, „După secularism”, din acest număr).

Faptul că statul singaporez este intervenționist reprezintă punctul de pornire al muncii mele, care cartografiază

„dezordinea” peisajului religios din Singapore, evidențiind lumea „templelor din junglă” (lăcașuri sacre situate în spații adăpostite pentru a evita supravegherea autorităților) și târâmul festivalurilor religioase și lăcașurilor de cult – făcând vizibile viețile religioase interdependente ale populației din Singapore ca hinduși, taoiști, budiști și catolici profani. După cum practicanții diferitelor religii recrează geografiile și conștiințele sacre pe teritorii extrem de bine delimitate, topografia statului urban Singapore evidențiază „confuzia” și „dezordinea” peisajului său religios: procesiuni religioase au avut loc pe stadioane și festivaluri religioase s-au desfășurat în piscine. „Nepăsarea” în raport cu limitele atent trasate privind caracterul „sacru / secular” și „public / privat” au tipizat domeniul religios în Singapore, pe durata domniei autoritare a lui Lee Kuan Yew. Aceste perspective alternative cu privire la sfera religioasă și angajamentul acesteia cu sfera politică provoacă vederile dominante cu privire la orașul Singapore ca fiind igienizat, steril și supra-reglementat.

Ce se poate astfel spune despre capacitatea zilnică de a negocia structurile oficiale? În pofida prezenței ferme a structurilor birocratice și a unei abordări intervenționiste, o dorință puternică de experimentare definește domeniul religios al Singapore. În timp ce asemenea intervenții reconfigurează într-adevăr sfera religioasă, ele nu elimină inovația religioasă și creativitatea. Reglementarea religiei a deschis, neintenționat, spații noi pentru libertatea religioasă. În practică, acest labirint al oficialităților asigură spațiu de negociere, pe măsură ce practicienii utilizează strategic regulile pentru a-și atinge obiectivele zilnice dorite.

Etnografia mea cu privire la peisajul complex socio-politic și religios în Singapore m-a încurajat să investighez caracterizările stereotipice ale cetățenilor extenuați, pasivi și oprimați care au înfruntat un guvern extrem de autoritar, în special pe durata mandatului lui Lee Kuan Yew. Narațiunea mea este într-adevăr diferită de perspectiva tipică asupra domeniului religios al

Singapore și este îndreptată împotriva discursului hegemonic al unui stat care controlează totul și a funcționat pentru a supra-determina viețile indivizilor, conducând, în cel mai bun caz, la comportamente docile, predictibile și în cel mai rău caz la paralizie și lipsa capacității de acțiune.

Din perspectiva unui stat autoritar aflat în plină forță, narațiunile academice (și profane) sunt deseori definite de o certitudine plină de siguranță cu privire la faptul că povestea Singapore este deja bine-cunoscută sau că ceea ce ar putea fi dezvăluit ar fi în mod predictibil obscur și neinteresant. Studiile în Singapore continuă în general să parcurgă lecturi referitoare la viața socio-culturală și politică, mediate de o perspectivă mai degrabă neactualizată a politicii din Singapore. Într-adevăr, prezentând perspective alternative cu privire la societatea din Singapore, am fost câteodată perceput fie ca un apologet al statului autoritar, fie ca un naiv mulțumit să descriu victoriile „micro”, zilnice ale cetățeanului / non-actorului subjugat, fără a recunoaște că aparatul macro, politic, rămâne cu adevărat hegemonic.

Așadar, sociologia în Singapore are extrem de multe subiecte de studiat. Nu are de produs numai lecturi alternative ale narațiunilor și perspectivelor oficiale, hegemonice al societății din Singapore, dar și să gestioneze interpretările cinice persistente ale acesteia și sensul sociologic al respectivelor interpretări. Depășirea acestor discursuri pline de clișee și șabloane și îndreptarea către imagini pluraliste, alternative ale vieții sociale și politice din Singapore trebuie să se constituie atât într-o provocare, cât și într-o ambiție. Structurile sociale nu sunt construite de indivizi și nici nu dispar peste noapte. Astfel, adevărata întrebare ar putea fi: ce se poate spune despre scena politică din Singapore după actualul prim-ministru Lee Hsien Loong? ■

Adresa de corespondență: Vineeta Sinha
<socvs@nus.edu.sg>

> După multirasialism

de **Noorman Abdullah**, Universitatea Națională din Singapore, membru al Grupul Tematic ISA al Simțurilor și Societății (TG07)

Sculptură a negustorilor din Malay și India la situl istoric Telok Ayer în districtul Chinatown, Singapore. Fotografie de Daniel Goh.

Vorbind la manifestația de ziua națională în august 2016, premierul singaporez Lee Hsien Loong a adus în discuție relațiile rasiale din Singapore și a făcut un apel la reprezentarea minorităților la cel mai înalt nivel politic. Reprezentarea minorităților în acest context se referea exclusiv la rasă – nu gen, nu orientare sexuală sau orice altă categorie socială semnificativă și intersecțională. Înteressant este că, în 1989, tatăl lui Lee, premierul de atunci, Lee Kuan Yew, sublinia faptul că Singapore nu este pregătit să aibă un premier non-chinez; nu mai departe de 2008, tânărul Lee declara că o astfel de situație este „posibilă, dar nu foarte curând” (*The Straits Times*, 9 noiembrie 2008). Ca o ironie, la două săptămâni de la demonstrația din 2016, principalul cotidian de limbă engleză din Singapore, *The Straits Times*, a publicat o pagină întreagă intitulată „Cine va conduce Singapore mai departe?”, publicând profilurile potențialilor candidați care ar putea să îi succedă lui Lee (4 septembrie 2016) – toți membri ai cabinetului de etnie chineză, majoritară.

Discursurile lui Lee dezvăluie o rasializare susținută a societății singaporeze. Departe de a fi ascunsă, vizibilitatea clivajului a fost accentuată și demonstrată prin politicile sociale și culturale și rămâne un element semnificativ în viața cotidiană din Singapore. Asemenea expresii hegemonice a organizării vieții politice și sociale rezidă în modelul singaporez de multirasialitate; categoriile „chinez”, „malaez”,

„indian” sau „alte” – de obicei condensate în acronimul CMIO – alocă fiecărei categorii rasiale propria cultură și limbă.

Multi-rasialitatea și meritocrația CMIO, construite pe baza moștenirii colonialismului britanic, este de fapt cheia în definirea ideologică a statului format accidental prin desprinderea Singapore de Malaezia în 1965 – ca o expulzare care a fost ea însăși rezultatul unei dispute aprige între Malaezia și Singapore pe marginea conservării drepturilor etnicilor chinezi și ale altor minorități. Acest cadru a devenit parte din imperativele construcției unei națiuni în statul Singapore de după cucerirea independenței: în eforturile sale de a proteja și legitima supraviețuirea unui stat mic de dimensiunea unui oraș, guvernul a fost nevoit să sublinieze conferirea și garantarea unui statut, tratament și oportunități egale, precum și respectare tuturor grupărilor etnice și religioase. Un astfel de angajament a fost transpus într-o serie întreagă de politici educaționale și lingvistice, grupuri de ajutor, subsidii pentru locuințe de stat, control al natalității și reprezentare politică.

Având în vedere pretenția Singapore de a susține o abordare neutră din punct de vedere rasial, statul devine astfel un protector dezinteresat și onest al relațiilor dintre rase în spațiul geografic al interesului național. În același timp, arsenalul de politici permite statului să reproducă proporțiile rasiale specifice populației. Această aritmetică rasială asigură, în mod paradoxal, și menține majoritatea și dominația etnicilor chinezi, în ciuda accentului pus pe egalitate. Vice-premierul de atunci și apoi președintele ales Ong Teng Cheong a subliniat că tratamentul preferențial al anumitor grupuri nu contravine literei și spiritului Constituției. De fapt, un discurs multicultural care acordă egalitate tuturor culturilor permite implicit anumitor cultură să devină „mai egale ca altele”.

Cu toate acestea, ca modalitate prescriptivă de organizare socială pentru gestionarea diferențelor culturale, multirasialismul CMIO tinde să acopere și să eludeze diferențe importante din punct vedere social – etnice, regionale, lingvistice, religioase și culturale. Ridică de asemenea bariere în calea recunoașterii, sărbătoririi și ștergerii diferențelor dintre grupurile rasiale CMIO. Rasa, și, prin extensie, cultura, sunt considerate categorii politice și administrative și au fost tratate, clasificate și instituționalizate în termeni imuabili, omogeni.

Mai mult, discuțiile critice despre practicile culturale sunt

>>

adesea circumscrise în scopul menținerii toleranței și armoniei rasiale. Toleranța este susținută prin detașare și presupune acceptarea a ceea ce poate fi perceput ca inconvenient. Pe de altă parte, există o atenție minimală acordată dialogului intercultural, respectului reciproc și intențiilor de colaborare, interesului și curiozității interculturale, care ajung la înțelegere, cunoaștere, apreciere și acceptare a valorii ce rezultă din diferențe. Rezultatul este o armonie rasială care nu depășește diferențele culturale descrise în campaniile oficiale.

În același timp, însă, posibilitățile alternative pe care ni le putem imagina în viața de zi cu zi, precum și interacțiunile ce țin de rasă, diferență și multiculturalismul din statul Singapore de după câștigarea independenței, sugerează că există mult mai mult potențial de a depăși intervenția statală și alte inițiative pe verticală. Aceste practici interculturale cotidiene apar organic, fără intervenții, întreruperi sau interferențe din exterior, cu traversarea culturală a granițelor și permeabilizarea granițelor de grup. Ca produse culturale, oamenii implicați în schimburi cotidiene, negociază și interacționează cu diferențele culturale și implicit cu schimbarea.

Textura bogată a cotidianului este baza oferită practicilor culturale care apar peste categoriile rasiale și culturale recunoscute instituțional, care nu au nevoie de intervenția pe verticală a statului. În domeniul religiei, negocierea unor astfel de granițe a fost înțeleasă prin procesul care implică „sincretism”, „hibridizare și transfigurare” sau „amestec și compatibilitate” [lb. engl. *mixing and matching*]. Hinduismul se amestecă cu taoismul în sfera credințelor, practicilor, spațiului și obiectelor ritualice; templele nu pot fi clasificate cu ușurință drept taoiste sau hinduse, în timp ce în gospodăriile hinduiste se pot găsi reprezentări ale zeului Krishna, Murugan sau Ganesh, alături de Iisus Hristos, Maria sau Zeița Guan Yin, precum și Buddha râzând, în altarele lor. Aceste amestecuri arată că cei care practică religia aleg dintr-o multitudine de religii elemente pentru a performa cotidian. În cazul unei situații de conflict spiritual, etnicii malaezieni-musulmani și chinezi pot căuta îndrumare la practicienii spirituali de ambele părți.

De asemenea, alimentele cu specific etnic din Singapore – laksa, puilul cu orez, rojak, mee goreng și altele – demonstrează împrumuturi culinare și hibridizare, deși hrana a fost deseori în mod oficial greșit recunoscută drept reprezentativă pentru diferite grupuri rasiale CMIO¹.

În spațiul lingvistic, necesitatea organică și uzul cotidian de „singlish” [n. tr. o combinație între engleză și limba locală] îngreunează confluența simplificată în categoriile rasiale și limbajul din cadrul CMIO. Deși utilizează la nivel colocvial o limbă engleză care încorporează dialecte chineze, malaeziene sau tamile, precum și alte limbi locale, ambivalența statului în această privință este clară atunci când face apel și la campaniile pentru utilizarea unei limbi engleze corecte.

Sociologii și antropologii au explorat relațiile, intersecțiile și experiențele care rezultă prin interfața culturală în Singapore. Acestea iau forma religiei vii, hranei, limbajului, simțurilor, filmelor sau pieselor de teatru – toate în cotidian. Aceste practici culturale depășesc granițele esentialiste și exclusive mutual, stabilite în categoriile rasiale oficiale. Un angajament critic analizând problema rasială, multi-rasialul CMIO și privilegiile ce vin odată cu puterea și dominația, reflectă ceea ce Singapore ar putea deveni dincolo de discursurile centrate pe stat și asumare oficială.

Astăzi, Singapore se confruntă cu un influx de migranți, alături de manifestări ale identităților cosmopolite și ale noilor aspirații într-o lume cu o inechitate în creștere. În loc să urmărească visul utopic al armoniei rasiale sau a unei desființări definitive, liberale, a categoriei de rasă, sociologii și antropologii ar trebui să încurajeze diferitele grupuri din societatea singaporeză să preia asumat, onest și reflexiv în auto-critică, condițiile, limitările și alterantivele la rasă, diferențe și multiculturalism. În această încercare, indivizii și comunitățile ar putea fi încurajați să gândească, să dezbată, să imagineze și să construiască identități caracteristice și semnificative în Singapore, care să fie împărtășite, dar și diferite în același timp. Această viziune cere ca atât recunoașterea, cât și acțiunea, atât respectul și îndoiala, atât consensul și viziunea critică, informată și creativă a unui cetățean multicultural să fie țesute împreună. ■

Adresa de corespondență: Noorman Abdullah
<socnoorm@nus.edu.sg>

¹ Chua Beng Huat și Ananda Rajah (2001). “Hybridity, Ethnicity and Food in Singapore” pp. 161-197 în David Y.H. Wu și Tan Chee-Beng (eds.) *Changing Chinese Foodways in Asia*, Hong Kong: The Chinese University Press; Low, Kelvin E.Y. (2015). “Tasting Memories, Cooking Heritage: A Sensuous Invitation to Remember” pp. 61-82 în Lily Kong și Vineeta Sinha (eds.) *Food, Foodways and Foodscapes: Culture, Community, and Consumption in Post-Colonial Singapore*, Singapore: World Scientific Publishing.

> După meritocrație

de **Youyenn Teo**, Universitatea Tehnologică Nanyang, Singapore

În Singapore, în prezent, centrele educaționale și de formare sunt din ce în ce mai frecvente. Fotografie de Youyenn Teo.

Dacă intrați în orice mall din Singapore veți vedea centre de „îmbunătățire” și „îndrumare”, care promovează ajutor pentru copiii care vor „să aibă succes la școală și în viață”, și traininguri pentru studenți în „Arta de a învăța cum să înveți”. Unele centre predau materii în acord cu programa școlară - Engleză, Mandarină, Matematică, Științe Exacte, Fizică, Economie - în vreme ce altele sunt centrate spre hobby-uri, punând accentul pe domenii precum șahul sau robotica. Fie că au orientare academică directă sau nu, acestea (i.e. centrele) au ca scop, după cum sună deviza unui centru, să-i facă pe studenți să fie „gata de examen.”

Omniprezența acestor centre reflectă caracteristicile cheie ale sistemului de învățământ din Singapore și modul în care stratificarea timpurie a acestuia și căutarea precocității îi obligă pe părinți să caute „îmbunătățire” pentru copii în vârstă de doar trei ani. Stratificarea uzuală menține presiunea pe parcursul școlarizării copiilor și, prin urmare, centrele de îmbunătățire/îndrumare se adresează

tuturor vârstelor și nivelurilor. Școala tradițională se bazează pe examene standardizate, astfel că tot felul de activități sunt direcționate spre și privi-te ca fiind „pregătire pentru examen”. În cele din urmă, mizele sunt mari iar concurența este intensă, astfel încât centrele se adresează nu doar studenților care nu au rezultate bune, cât și celor care vor să facă performanță. În societatea contemporană din Singapore, este de la sine înțeles că îndrumarea/îmbunătățirea extra-curriculară reprezintă o „necesitate” pentru a ține pasul sau a avea rezultate bune.

Cea mai frecventă critică adusă meritocrației în Singapore este că aceasta nu funcționează așa cum ar trebui. Părinții sunt îngrijorați de prea multe teme și prea multe examene. Criticii preocupați de inegalitate atrag atenția asupra unei nevoi de a garanta că și copiii din familiile cu venituri mici beneficiază de oportunități. Însă puțini subliniază că instruirea extra-curriculară este un rezultat logic și nu o aberație a meritocrației.

În literatura sociologică, meritocrația este larg recunoscută ca fiind un sistem care sortează, recompensează preferențial și apoi legitimizează învingătorii. Se bazează pe noțiuni înguste a ceea ce merită să fie recompensat și ce nu, și funcționează acolo unde există ceea ce Pierre Bourdieu numește „recunoaștere eronată” - acolo unde publicul crede că sistemul este bazat pe un set de principii, dar în realitate acesta funcționează în baza altuia. În acest caz, sistemul din Singapore recompensează mai degrabă capitalul economic și cultural transmis de la o generație la alta, decât munca individuală a fiecăruia. Prin recunoașterea eronată a principilor și mecanismelor reale ale stratificării, meritocrația legitimează învingătorii, evidențiându-i ca indivizi care au reușit mai degrabă prin munca și inteligența proprii, nu prin avantaje nedrept moștenite. Și meritocrația ne spune totodată o poveste specifică despre eșecuri, atribuindu-le de asemenea caracteristicilor personale și mai puțin dezavantajelor sistemului.

Din punct de vedere sociologic, sistemul de educație din Singapore funcționează întocmai cum a fost proiectat. În plus față de promovarea unui set restrâns de trăsături și de clasificarea elevilor în categorii bine stabilite, publicul general crede cu sinceritate că trăsăturile care sunt recompensate sunt reflecții ale capacităților și eforturilor individuale. Persoanele care sunt legitimate în mod corespunzător avansează prin „metode” corecte și școli „bune” pentru ca apoi să apară ca având calificări formale, locuri de muncă sigure în domenii profesionale, în mediul academic, în

funcții publice sau în guvern; [n. tr. aceste persoane] sunt în general văzute ca meri-tând statusurile și salariile care le sunt atribuite. Apa-rent, centrele de îmbunătățire și îndrumare nu fac prea multe pentru a zdruncina încrederea oamenilor în logica generală a sistemului. Nivelul este perceput ca fiind înalt, uneori chiar exagerat, însă recompensele nu sunt percepute ca fiind arbitrare.

Perspectivile sociologice critice cu privire la educație și meritocrație nu reușesc cu ușurință să echilibreze situația. Pentru a înțelege de ce, trebuie să explorăm două caracteristici ale societății din Singapore: instituționalizarea individualismului și proeminența narațiunilor teleologice.

Logica ce stă la baza meritocrației se regăsește în viața de zi cu zi, în cadrul instituțiilor de stat multiple și a politicilor complexe, care conturează opțiunile și influențează parcursul spre căsătorie, spre a avea și a crește copii, spre a organiza activitățile casnice și spre a îngriji persoanelor în vârstă sau bolnave. Logica, la bază, este aceasta: indivizii trebuie să aibă grijă de ei înșiși și de propriile lor familii. Statul Singapore, cu toate că este extrem de intervenționist în ceea ce privește modul de viață al cetățenilor săi, se opune cu fermitate prestațiilor sociale universale. Acumulările de competențe și atestări profesionale ale indivizilor, continuitatea în muncă a acestora, parteneriatul heterosexual – toate acestea sunt precondiții pentru a beneficia de bunuri publice și bunăstare - menaj, asistență medicală, îngrijirea copiilor, îngrijirea persoanelor în vârstă, plan de pensionare. Eșecul de a obține aceste condiții prestabilite - acreditări, loc de muncă, căsătorie, urmași (care să reproducă ciclul) - presupune excluderea de la ceea ce înseamnă securitate, bunăstare și apartenență socială. Dobândirea „meritului” individual este, prin urmare, un aspect crucial în meritarea oportunităților, în timp ce familia tradițională rămâne o unitate socio-economică de bază în elaborarea politicilor și guvernării - cu interdependențe între generații. Astfel, investițiile familiilor în ceea ce presupune achiziționarea meritului aprobat la nivel general sunt juste, chiar necesare.

În al doilea rând, meritocrația este susținută de o narațiune teleologică puternică a națiunii și a sinelui individual. Meritocrația din Singapore este în contrast cu favoritismul etno-rasial și discriminarea din Malaezia, cel mai apropiat vecin al său. Meritocrația - rațională, sistematică și impersonală - a fost creditată ca fiind sursa succesului economic fenomenal din Singapore, supraviețuirea aproape miraculoasă a acestuia ca națiune. Narațiunea progresului națiunii își găsește baza în povestirile biografice ale singaporezilor care „au reușit”. Precum în Franța lui Pierre Bourdieu, „nobilimea de stat” - cei unși ca „meritatorii” de către universități de top din lume - stau în poziții din care pot vorbi și pot fi ascultați. Din birourile elitei politice și ale factorilor de decizie, din birourile jurnaliștilor și ale profesorilor universitari, indivizii văd sistemul prin lumina narațiunilor lor biografice limitate: ca un sistem care poate să nu funcționeze perfect, dar care funcționează în mod clar, pentru că, până la urmă, ei sunt/ noi suntem acolo, aproape sau chiar în vârful acestuia. Cei despre care se consideră

că au eșuat sunt reduși la tăcere, izolați și docili în discursul despre eșecurile individuale. Meritocrația este prezentată ca fiind un sistem bun, în mod important pentru că aceia care s-ar putea pronunța împotriva acesteia se opresc din a critica un sistem care le legitimează propria poziție socială și simț al valorii.

Prețul meritocrației este unul mare. Părinți cu venituri mici, care nu pot oferi copiilor resurse pentru ca aceștia să dobândească acele calități considerate ca fiind meritate, plătesc un preț ridicat în valoare materială și simbolică (inferioritatea). Pe măsură ce inegalitatea în societate se intensifică, persoane cu venituri ridicate ar putea să plătească și acestea un preț, prin teama lor că fie și o mobilitate descendentă redusă presupune costuri reale. A-facerea masivă și costisitoare a educației, depresia și anxietatea în rândul tinerilor, stresul părinților și timpul pierdut pentru supravegherea temelor, și întărirea inegalității prin ceea ce transformă situația într-un joc de noroc, reprezintă costuri suportate de societate.

Ce pot face sociologii? Avem nevoie atât de un program de cercetare cât și de o agendă activistă.

În ceea ce privește cercetarea, rezultă din ce în ce mai mult că sociologia educației nu poate fi separată de studierea relațiilor de familie, a bunăstării, a relațiilor stat-societate și a politicii. Pentru a explora meritocrația, avem nevoie de toate instrumentele analitice, inclusiv de o apreciere mai profundă a modurilor prin care ceea ce pare irațional dintr-o perspectivă (de exemplu, investiții private costisitoare în educație) are sens când înțelegem dinamica altei perspective (de exemplu, regimul familialist anti-bunăstare). Trebuie să abordăm aceste probleme nu numai în termeni de educație, ci ca un program extins pentru interogarea inegalității și a modalităților întreprinse de reproducere ale acesteia.

Dincolo de acest lucru, pentru ca metodele sociologice să capete influență în conversațiile publice despre meritocrație, trebuie să întrerupem narativa dominantă. Dezechilibrarea narativei dominante impune, ca o condiție prealabilă, auto-reflecție. Oamenii de știință trebuie să fie dispuși să meargă dincolo de a percepe meritocrația și inegalitatea ca fiind probleme care îi afectează doar pe subiecții cercetării lor și să evalueze propriile noastre privilegii și modalitățile prin care perpetuăm inegalitatea prin practici de zi cu zi și prin discurs. Dezechilibrarea narativei dominante necesită, de asemenea și contactul cu publicul de dincolo de lumea academică. În cazul în care, în calitate de disciplină, avem deja instrumente critice pentru a înțelege reproducerea privilegiului și marginalității, trebuie să facem o treabă mai bună în a răspândi aceste idei dincolo de mediul academic - prin scrieri diseminate către diverse categorii de public, prin discuții și dezbateri cu audiențe variate și prin implicare strategică cu societatea civilă, educatori, factori decizionali și părinți. ■

Adresă de corespondență: Youyenn Teo
<yteo@ntu.edu.sg>

> După secularism

de **Francis Khek Gee Lim**, Nanyang Technological University, Singapore

Adepti practicând la un templu dintr-un apartament. Fotografie de Francis Lim.

In multe privințe, a fi singaporez presupune o negociere constantă cu un sistem impus de stat pentru clasificare socială, atât în viața publică, precum și în cea privată. Bineînțeles, toate statele-națiune moderne se implică în definirea, circumscrierea și implicit în guvernarea diferitelor grupări sociale și culturale pe care le includ; în definitiv, acestea sunt instrumentele esențiale de guvernare și de construire a unei națiuni moderne. A fi singaporez presupune înfruntarea constantă a concepției statului cu privire la cele trei elemente identitare. Rasa, limba și religia sunt temele esențiale în mitologia construirii națiunii, precum și instrumente importante de guvernare prin intermediul cărora statul caută să exercite controlul social și politic.

În Singapore, aspectele care țin de rasă, limbă și religie se întrepătrund și sunt profund încărcate de semnificație politică. Este ușor să îți dai seama de aceste lucruri, când fiecare elev recită zilnic „Jurământul” pentru o națiune unită, „îndiferent de limbă, rasă și religie”; când fiecare cetățean trebuie să-și declare „rasa” pe buletin; când Consiliul Prezidențial pentru Drepturile Minorităților și Legea pentru Menținerea Armoniei Religioase (1991) sunt esențiale pentru multiculturalismul din Singapore; când câțiva creștini au fost condamnați pentru răzvrătire și prozelitism, în timp ce câțiva musulmani „auto-radicalizați” au fost reținuți în baza Legii Securității Interne pentru presupuse comploturi teroriste.

Pentru guvernul singaporez, secularismul este considerat esențial pentru coexistența în pace a diferitelor religii și grupuri etnice din țară. Orice cercetare sociologică cu privire la aspecte legate de etnicitate și religie trebuie să ia în conside-

rare faptul că Singapore este o societate multiconfesională într-un stat care în mod oficial este unul laic. Pluralitatea religioasă din Singapore este consecința unor factori istorici conjugați, inclusiv statutul de fostă importantă colonie comercială, care a atras diverse comunități din regiunea asiatică și de dincolo de aceasta. Promovarea secularismului, însă, vine din activitatea ideologică conștientă a statului încă de la înființarea națiunii – un efort permanent, legat profund de circumstanțele care au dus la separarea Republicii Singapore de Federația Malaysia în anul 1965 și de eforturile liderilor politici și ale cetățenilor de a crea o identitate națională în contrast cu puternicele culturi islamice din statele vecine, Malaezia și Indonezia.

Având în vedere că este un stat fățiș laic, este frapant faptul că în Singapore există un Minister al Afacerilor Musulmane. Cu ocazia Sărbătorii Sacrificiului (Eid al-Adha) în 2016, ministrul i-a avertizat pe singaporezi să respingă ideile care ar putea submina integrarea și le-a reamintit că evenimentul religios este „și o ocazie bună să reflecteze la integrarea religioasă și rasială în Singapore”. În discursul politic public din Singapore, Islamul este adesea numit Celălalt – atât în relație cu propria percepție de stat-națiune laic, precum și ca potențială amenințare la adresa armoniei sociale, legată de percepția de răspândire globală a ideologiilor „extremiste”.

Într-un context în care un stat puternic împarte cu bună știință oamenii pe categorii, în care „rasele” sunt definite prin intermediul diferențelor culturale cum sunt limba și religia, cercetarea sociologică cu privire la etnicitate și religie tinde să aibă două abordări diferite. Una dintre abordări, în tradiția sociologică mai pozitivistă, tratează „rasa” și „re-

>>

ligia” ca fiind variabile independente. Cea de-a doua abordare examinează critic felul în care puterea conturează granițele, cercetând modalitatea în care granițele etnice și religioase devin flexibile sau se estompează în practică, generând identități ambigue, mixte sau multiple, care sfidează acea clasificare strictă. Astfel, cercetarea cu privire la pluralismul religios în Singapore a scos la iveală faptul că numeroși adepți ai Hinduismului și Daoismului (din comunitățile „indiană”, respectiv „chineză”) venerază deități precum Muneeswaran, Tua Pek Kong, Tai Seng, Lord Krishna și Hanuman, care provin din două tradiții religioase. Unele dintre aceste deități sunt inclusiv reprezentate concomitent într-un singur templu.

Studii critice ale secularismului sugerează că acesta poate contribui la legitimarea multirasismului în scopul atingerii armoniei sociale în Singapore, dar pot și accentua rolul secularismului în eforturile de a insufla un caracter „obiectiv” și „rațional” dezbaterilor în cadrul procesului politic și de elaborare de politici publice. Secularismul din Singapore nu este versiunea antiteistă, militantă care poate fi regăsită în unele țări comuniste; mai degrabă, secularismul singaporez recunoaște importanța religiei în viețile oamenilor și, în principiu, tratează în mod egal toate religiile. Mergând mai departe de garantarea constituțională a libertății confesionale, statul încurajează diferite grupări religioase să contribuie la nevoile societale, în mod special prin furnizarea de servicii de utilitate socială și prin promovarea valorilor morale și culturale.

Secularismul din Singapore presupune două aspecte esențiale. Pe de o parte, statul insistă să păstreze religia în afara politicii, în special prin interdicția ca organizațiile religioase să își mobilizeze membrii pentru activism politic. Pe de altă parte, statul vizează să controleze și să administreze comunitățile religioase prin numirea unor reprezentanți guvernamentali drept „consilieri” în organizațiile religioase precum Consiliul Islamic din Singapore (MUIS), temple, moschei sau organizații religioase pentru asistență socială pe bază de voluntariat. Acești „consilieri” orientează discursul religios într-o direcție convergentă cu agenda de stat.

Ca multe alte state moderne, Singapore autorizează în mod legal lăcașuri de cult pentru diferite grupuri religioa-

se, folosind o concepție teritorială funcțională bazată pe ideologia de dezvoltare și modernizare. Reprezentând un oraș-stat cu un teritoriu limitat, autoritățile au abordat planificarea urbană dintr-o perspectivă profund utilitaristă și intervenționistă. Când Autoritatea de Proprietate Funciară din Singapore a cumpărat terenuri ocupate anterior de organizații religioase, grupurile religioase au fost obligate să se mute, să își oprească activitatea sau să se unească cu alte congregații. De exemplu, temple chinezești localizate în spații diferite au fost aduse laolaltă sub forma unor „temple combinate”, având mai multe altare aduse din fostele temple care sunt găzduite acum sub același acoperiș. Recent, guvernul a propus construirea unor clădiri cu mai multe etaje în cadrul cărora diferite grupuri religioase să închirieze spații pentru activitățile confesionale.

Numeroși cercetători în domeniul religiei în Singapore au examinat strategiile utilizate de stat pentru a administra și norma religia, dar nu au acordat prea multă atenție modalităților inovatoare prin care anumite grupuri religioase eludează politicile de secularizare. De exemplu, Terence Chong, Daniel Goh și Mathew Mathews au cercetat felul în care anumiți creștini evanghelici încearcă să își modeleze subtil discursul politic prin cooptarea de lideri politici și prin exprimarea sprijinului în favoarea politicilor guvernamentale conservatoare în chestiuni precum sexualitatea și familia. Studii cu privire la hinduism, inclusiv lucrarea lui Vineeta Sinha cu privire la cultul lui Muneeswaran, descriu activitățile rituale desfășurate în zone împădurite, departe de ochii autorităților. Eu însumi am studiat modalitatea în care Yiguan Dao, o „religie salvatoare” transnațională de origine chineză, a convertit locuințe sociale (spații „seculare” în mod oficial) în temple. În mod similar, creștinii au organizat întâlniri restrânse în locuințele proprii, în timp ce preoți daoiști și chinezi au stabilit temple în locuințe.”

Aceste cazuri sugerează o posibilă limită în gestionarea de către stat a religiei în Singapore, limită ce provine din distincția laică între domeniile religioase „public” și „privat” – o distincție care poate crea atât o limită în abilitatea statului de a controla complet religia, cât și spațiul pentru ca anumite grupuri religioase să se manifeste în afara ariei de competență oficială a statului. ■

Adresa de corespondență: Francis Khok Gee Lim <fkglm@ntu.edu.sg>

> După globalizare

de **Daniel P.S. Goh**, Universitatea Națională din Singapore

Pregătiri pentru parada Zilei Naționale la platforma Marina Bay.
Fotografie de Daniel Goh.

Există două povești despre care se vorbește în muzeele naționale și manualele de istorie din Singapore. Prima și cea mai veche datează încă de la obținerea independenței din 1965 și este despre fondarea așezării britanice pe insulă în 1819 de către Sir Stamford Raffles de la Compania din India de Est. În această poveste, se spune că geniul lui Raffles a fost recunoașterea localizării geografice strategice pe care o are Singapore, plasată în vârful Peninsulei Malay, chiar la intersecția vânturilor comerciale dintre Oceanul Indian și Asia de Est. Cu o bună guvernare și deschidere către imigrație, așezarea a crescut de la un sat de pescuit malaezian la o metropolă modernă multirasială. A doua poveste, recent acceptată, este despre cea mai veche așezare cunoscută de pe insulă, Temasek. Din descoperirile arheologice și înregistrările timpurii ale exploratorilor asiatici, Temasek a fost un oraș fortificat și un port comercial cosmopolitan înființat în secolul al XIV-lea de către un prinț al Imperiului Srivijaya aflat în declin. Apoi, a intrat sub controlul Sultanatului Malacca în secolul al XV-lea. După ce Malacca a căzut sub dominația portughezilor în 1511, orașul a fost abandonat și locul a revenit la numele sanscrit al insulei: Singapura.

Punctul final pe care îl împărtășesc cele două povești fondatoare este geniul Partidului Acțiunii Populare [lb. engl. *People's Action Party*], partidul de guvernământ din Singapore, încă din 1959, când votul universal și auto-guvernarea au fost pentru prima dată instituite pentru colonia britanică, recunoscând astfel caracteristicile prezente în oraș care aveau să contribuie la succesul acestuia. Firul comun al ambelor povești constă în faptul că *globalizarea* nu era doar partea integrantă din succesul din Singapore, dar era de asemenea și crucială pentru supraviețuirea acestuia. Globalizarea este Singapore. Astfel, chiar și atunci când a fost constrâns să falsifice o comunitate națională care nu exista în 1965, după ce Singapore a fost involuntar separată de Federația din Malaysia, ideologul partidului de guvernământ, S. Rajaratnam, care a avut un rol

centrul în eforturile tânărului stat de a construi o națiune, a vorbit despre Singapore ca fiind un oraș global în 1972. Este în prezent aclamat ca un discurs anticipativ, precum și Singapore este lăudat astăzi pentru transformarea cu succes de la o economie mercantilistă și după la o economie industrială înspre un oraș global post-industrial care acționează ca un centru financiar și ca un punct central de servicii în Asia globalizată.

Dar intuiția lui Rajaratnam nu a fost un argument superficial despre nevoia politică și economică a orașului Singapore de a deveni global. Selectând informații de la Arnold Toynbee, Rajaratnam a subliniat, mergând pe urmele post-iluminismului hegelian, faptul că Singapore este un oraș global. Singapore trebuie să rămână și să se dezvolte ca un oraș global pentru a rămâne fidel esenței sale și a-și îndeplini destinul său în istorie. Construirea națiunii și industrializarea națională nu trebuie să se desfășoare într-o manieră contrară dezvoltării statului Singapore într-un oraș global. Prin urmare, decizia de a menține economia atractivă pentru corporațiile multinaționale și societatea deschisă către imigrație nu erau simple imperative pragmatice pentru supraviețuirea economiei, dar erau în conformitate cu menținerea caracterului esențial de oraș global.

Departamentul de Sociologie de la Universitatea Națională din Singapore a fost înființat în 1965, ca parte a eforturilor de modernizare. În ultimii 50 de ani, mai ales în deceniile timpurii, antropologii și sociologii din departament, mulți dintre care au beneficiat de formare post-universitară de la cele mai bune universități din Occident, au fost implicați în proiectarea și uneori în implementarea politicilor sociale guvernamentale. Acestea au inclus ajutarea celei mai mari părți a populației să se adapteze la locuințe publice, gestionarea pluralismului etnic și religios, abordarea tematicii căsătoriei și a problemelor de fertilitate, precum și alte probleme asociate campaniilor intensive de inginerie socială ale guvernului îndreptate către modernizarea comportamentului și a viziunii lumii dintr-o singură generație.

Cercetătorii orientați spre critică ar putea să vadă în prezent acest lucru ca pe o complicitate a sociologilor în construirea ideologiei hegemonice și a dominației autoritare a partidului de guvernământ. Dar aceasta este o acuzație prea simplă pentru a face o retrospectivă. În perioada imediată dobândirii independenței, orice singaporez ori rezident străin care simpatiza cu aspirațiile postcoloniale ale unui popor nou independent ar fi sprijinit viziunea convingătoare a partidului aflat la guvernare, în special când viziunea a fost prezentată în profunzime de către ideologi și gânditori ca Rajaratnam. Acest lucru a însemnat cu atât mai mult atunci când a existat o lipsă de națiuni și discursuri alternative cu privire la modul cum Singapore poate fi compatibilă cu natura sa cosmopolită și modernă, după înfrângerea stângii în perioada decolonizării și după însușirea selectivă a ideilor și politicilor socialiste, purificate de elementelor legate de comunismul internațional, de către partidul aflat la putere.

Cea mai importantă schimbare în sociologia din Singapore s-a întâmplat în anii 1990. Punctul de cotitură a fost fără

Îndoiă publicarea de către Chua Beng Huat a volumului *Ideologia comunitară și democrația în Singapore* [lb. engl. *Communitarian Ideology and Democracy in Singapore*] în 1995, când acesta a deconstruit ideologia dominantă a partidului de la putere și i-a dat un nume. Acest eveniment a fost urmat de publicarea cărții lui Chua cu privire la locuințele publice în 1997, în care a afirmat că locuințele publice, în care trăiesc mai mult de patru cincimi din singaporezi, reprezintă materializarea ideologiei comunitare care a făcut ca fiecare cetățean să devină o parte interesată în sistemul politico-economic, ținut împreună de către partidul aflat la guvernare. Nu autocrația a susținut continuarea dominației partidului, dar, în esența teoriei gramsciană, hegemonia propriilor sale idei s-a materializat în viața de zi cu zi a oamenilor, care au naturalizat guvernarea unui singur partid. O nouă generație de antropologi și sociologi singaporezi a răspuns acestei revelații, căutând narațiuni și practici alternative de documentare și studiu, așa cum au arătat cele patru eseuri precedente din această serie de dialoguri.

Crucial, această schimbare în sociologia din Singapore s-a petrecut în momentul când orașul global al lui Rajaratnam devenea rapid ceva ce părea să semene cu orașul global al lui Saskia Sassen. Guvernul adopta globalizarea neoliberală și remodela economia pentru a exploata accelerarea capitalului, a materiilor prime și a fluxurilor migratorii. Un nou vocabular a apărut, care a ajuns să fie marcat de o dihotomie ținută împreună de conjucția „și”. Cetățenii erau chemați să fi un „cosmopolitan” și un „autohton” [lb. engl. *heartlander* – n. tr. termen apărut în societatea singaporeză, desemnând acei cetățeni care s-au născut, au fost educați și au trăit doar în interiorul granițelor statului], să străbată cu încredere lumea și să fie confortabil înrădăcinați în sfera locală a vieții de zi cu zi din locuințele publice. Țara a fost declarată ca fiind o națiune și un oraș global, nu mai era națiunea care este orașul global. Diversitatea era sporită și consolidată de imigrația multirasială și multiculturală. În 1989, Institutul de Studii Sud-Est Asiatice a publicat o lucrare de referință, *Managementul succesului: Formarea statului modern Singapore* [lb. engl. *Management of Success: The Moulding of Modern Singapore*], editată de doi geografi, care cuprindea articole realizate de specialiștii din prima generație de științe sociale din Singapore care au comemorat intrarea cu succes a orașului Singapore în sistemul capitalist global ca un *Tigru Asiatic*. În 2010, același institut a publicat *Managementul succesului: Singapore reexaminat* [lb. engl. *Management of Success: Singapore Revisited*], volum editat de sociologul Terence Chong, de această dată cu articole care căutau să înțeleagă tensiunile aduse de globalizarea neoliberală.

Dacă globalizarea este Singapore, atunci ce face sociologia din Singapore după globalizare? Există trei posibilități: distopică, utopică și apocaliptică. Privind în retrospectivă, consider propriul meu articol din 2010, *Managementul succesului* [lb. engl. *Management of Success*] ca fiind, în mare, distopic în abordare. Acesta a examinat încercările guvernamentale de a crea noul multiculturalism din vechiul multirasialism, cu scopul de a gestiona diversitatea adusă de imigrație și de a rezolva tensiunile inter-etnice create de inegalitatea economică, menținând în același timp un control politic. Tensiunile globalizării neoliberale sunt în prezent dispuse în straturi care fac parte din contradicțiile modernizării, în așa fel încât nu există nicio modalitate de rezolvare, cu excepția dependenței permanente de un guvern puternic care să le gestioneze. Era în mod incontestabil un cadru durkheimian, începând cu problema solidarității într-o societate pluralistă și sfârșindu-se cu pesimismul că dependența de stat pentru integrarea socială și reglemen-

tarea sunt inevitabile. Consecința este că a căuta practici și narațiuni alternative care au devenit prevalente în sociologia din Singapore este ceva util doar pentru că statul trebuie să își reînnoiască tutela morală, prin însușirea practicilor și narațiunilor alternative în repertoriul său cultural.

Cea de-a doua posibilitate este abordarea utopică, pe care o regăsim în prezentul eseul. Această abordare evocă spiritul *Utopiei* lui Thomas More, în căutarea de obiceiuri sociale, politice și religioase ale unei republici ideale pe o insulă optim populată, marcată de democrație și egalitate. Accentul este pus pe dependența minimă față de guvern și speranța este pentru extinderea spațiului pentru autonomie individuală și împlinire personală, [n. tr. extindere] față de stat. Oamenii sunt priviți ca fiind creativi din punct de vedere economic, conștienți social, și angajați politic. Pentru unii antropologi și sociologi descoperirea și analiza acestor spații de speranță din Singapore, care apar uneori cu ajutorul ironic al globalizării neoliberale, este suficient. Convingerea este că astfel de povești alternative vor inspira studenți din sălile de clasă de la universitate, astfel încât aceștia să meargă la rândul lor și să schimbe lumea. Pentru unii, ei vor merge mai departe și vor plănuși, în mod explicit, activismul oamenilor de rând, precum și a oamenilor extraordinari, în schimbarea circumstanțelor vieții de zi cu zi. Totuși, alții, așa cum face Youyenn Teo în eseul publicat în acest număr al revistei, ar face apel la activismul academic bazat pe conștientizarea de sine, pentru a aduce asemenea alternative către un public cât mai larg, astfel încât sociologul să devină un agent al schimbării.

Important este faptul că abordarea utopică nu este nici opozițională, nici radicală în politica sa, deși este posibil să fie interpretată greșit în acest fel de elite conducătoare geloase pe dominanța lor ideologică. Abordarea utopică este într-o măsură ridicată conformă cu viziunea lui Rajaratnam despre orașul global. El a finalizat discursul său în 1972 îndemnând corespondenții de presă din audiență să ajute la „echiparea oamenilor la nivel intelectual și spiritual pentru crearea orașului global [...] în orașul ceresc la care profeți și văzători au visat încă din cele mai străvechi timpuri” (*The Straits Times*, 7 februarie, 1972). Abordarea utopică își are originile de la Augustine de Hipona și până la More.

Ultima posibilitate este abordarea apocaliptică. Este de neconceput din punct de vedere politic să scrii despre această abordare în statul conservator singaporez, dar probabil este necesar din punct de vedere intelectual și chiar politic să te gândești cu privire la semnele de întrebare ce pot fi ridicate de o astfel de abordare. Dacă globalizarea este Singapore, atunci ce se va întâmpla când aceasta va începe să o ia înapoi, când sistemul mondial va începe să se de-globalizeze? Acest lucru s-a întâmplat deja o dată în anii 1920 și 1930, iar această perioadă a fost una tumultoasă în care stângă și mobilizarea politică etnonaționalistă din Malaya Britanică au pus bazele politice pentru conflictele violente ale decolonizării de după al Doilea Război Mondial. La rândul lor, conflictele au format trei entități naționale, care erau de neimaginat cu o jumătate de secol înainte: mai întâi Federația Malaya, apoi Federația Malaezia și în final Republica Singapore. Aceste entități au schimbat societățile locale dincolo de ceea ce generația anterioară a fost crezut că este posibil. Ce timpuri viitoare sunt de neimaginat și de neconceput astăzi? Încotro se îndreaptă societatea din Singapore dacă inimaginabilul se întâmplă? Ce va deveni Singapore după globalizare, atunci când va înceta să mai fie un oraș global? ■

Adresa de corespondență: Daniel PS Goh <dsong@nus.edu.sg>

> Către un viitor neliberal

împotriva genderismului și împotriva globalizării

de **Agnieszka Graff**, Universitatea din Varșovia, Polonia și **Elżbieta Korolczuk**, Universitatea Södertörn, Suedia, și membră a Comitetelor de Cercetare ISA privind Femeile și societatea (RC32) și Clasele sociale și mișcările sociale (RC47)

Banner prezent la marșul Anti-Gen din 30 august 2015. Fotografie de Elżbieta Korolczuk.

Genul are importanța sa în politica globală. După alegerile din Statele Unite știm acest lucru mai bine ca niciodată: farmecul uriaș al misoginismului declarat al lui Trump este doar parte din problemă. Populismul din Statele Unite și din alte părți se hrănește nu doar din instabilitate economică și teamă, dar și din anxietățile din jurul relațiilor de gen, respectiv (homo) sexualitate și reproducere umană. În țară după țară, critici pe

marginea a ceea ce conservatorii (în special catolicii) definesc prin termenii „gen” și „genderism” – egalitate de gen, educație sexuală, drepturile minorităților LGBTQ și drepturile reproductive – au ajutat la mobilizarea bărbaților, precum și a femeilor, contribuind la notorietatea liderilor populiști. În timp ce opoziția față de politicile feministe și de egalitate de gen nu este nouă, noul curent marchează o detașare de paradigma neo-conservatoare anterioară: conservatorismul social este acum

>>

legat în mod explicit de ostilitatea la adresa capitalului global.

În Polonia, victoria în alegeri în 2015 a partidului populist de dreapta Dreptate și Justiție a fost precedată și chiar ajutată de o campanie împotriva „genderismului” în presa conservatoare și în discursul religios. Din 2012, biserica catolică poloneză și grupările conservatoare au întreprins nenumărate inițiative, opunându-se utilizării termenului de „gen” în documentele privind politici sau în discursul public, opunându-se, de asemenea educației în spiritul egalității de gen și a legislației în acest sens (de exemplu, ratificarea Convenției de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice) și căutând să limiteze drepturile sexuale și reproductive. Campania a reunit lideri ai bisericii, politicieni conservatori, *think-tank*-uri de dreapta și grupări anti-avort. Acestora li s-au alăturat alte grupări, cum ar fi o mișcare de masă a părinților *Ratujmy Maluchy!* (Salvați-i pe micuții!), care a apărut în jurul anului 2009 pentru a se opune reformei în educație – membrii acestei grupări s-au alăturat în lupta împotriva Convenției de la Istanbul, motivând că măsurile prevăzute să combată violența domestică pun în pericol autoritatea parentală. Organizațiile comunitare [lb. engl. *grassroots organizations*] și rețelele au ajutat la mobilizarea unui număr mare de persoane, în special părinți îngrijorați, care se tem de presupuse amenințări la adresa copiilor lor pe care le-ar aduce organizațiile de „lobby homosexual” sau educația sexuală. Cei care sunt împotriva genderismului [n. tr. convingerea că genul nu este un sistem binar] susțin că protejează copiii și familiile, precum și valorile culturale și religioase poloneze de mișcarea feministă, LGBTQ și activiștii în domeniul drepturilor omului, susținuți, spun ei, de politicienii liberali și de Occidentul corupt. În acest discurs anti-gen, partidul care se afla atunci la guvernare, Platforma Civică conservator-liberală, a fost deseori descrisă ca făcând parte din extrema stângă și a fost acuzată că dorește

distrugerea familiei „tradiționale” și a națiunii polone, cu sprijinul instituțiilor străine, precum Uniunea Europeană.

În acest asalt conservator „genul” nu este doar o etichetă folosită pentru a discuta diferențe de sex sau pentru a analiza construcția masculinității sau feminității. „Genul” este mai degrabă prezentat constant ca o conspirație internațională, rezultată din revoluția sexuală și/ sau din egalitatea de gen impusă în stil comunist. Sprijiniți de organisme transnaționale precum Națiunile Unite și capitalul global, „genderiștii” [n. tr. cei care consideră că genul nu este un sistem binar] sunt suspectați că vor să promoveze avorturile, decăderea morală și perversiunile, precum și un individualism feroce, care ar distruge comunități și familii tradiționale. Aceștia sunt acuzați că au ca obiectiv impunerea arbitrară de schimbări de sex asupra unor copii nevinovați; conceptul de gen este constant asociat cu abolirea diferențelor de sex, precum și cu haosul din lumea sexualității umane, ceea ce ar duce la depopulare în anumite părți ale lumii.

Anti-genderismul nu este doar o particularitate a Poloniei. Un discurs similar poate fi găsit și în alte părți ale lumii. În Rusia contemporană, acuzațiile că homosexualitatea și egalitatea de gen ar putea amenința valorile tradiționale au întărit sprijinul popular pentru regimul Putin; în Franța mobilizarea de masă împotriva căsătoriilor între persoanele de același sex a contribuit în mod clar la popularitatea Frontului Național. În Statele Unite, misoginismul nedisimulat al lui Donald Trump nu l-a împiedicat să iasă victorios, precum nici electoratul nu s-a simțit mobilizat la posibilitatea de a vota prima femeie președinte (de fapt, 53% dintre femeile albe din America au votat cu Trump). Care este legătura dintre ascensiunea populismului de dreapta și a anti-genderismului? Aceste două ideologii converg nu doar în promovarea unei viziuni social-conservatoare a relațiilor de gen, dar au ca obiectiv și elitele liberale, care, în viziunea lor, sunt responsabile pentru declinul economic și social al

populației în general.

Analiza de față a fost elaborată după participarea la câteva proiecte de colaborare, care răspund la campanii recente anti-gen din Europa, precum și în urma experienței noastre acumulate ca activiste, care încorporează participarea la mai multe inițiative aflate în vizorul campaniilor anti-gen din Polonia. Am analizat numeroase texte: cărți și articole scrise de voci puternice în circuitul anti-gen; interviuri și declarații publice ale susținătorilor anti-gen (inclusiv doi papi, lideri catolici locali și intelectuali); prezența în media a evenimentelor anti-gen; diferite materiale publicate pe website-urile mișcărilor și organizațiilor, precum rețeaua poloneză www.stopgender.pl și platforme internaționale, precum www.citizenengo.org sau www.lifesitenews.com.

Toate textele „anti-gen” afișează un sentiment de pericol iminent venind din partea elitelor liberale, inclusiv a feministelor, care sunt descrise drept periculoase și puternice. Oponenții egalității de gen și ai drepturilor minorităților sexuale, în contrast, pretind că reprezintă oamenii obișnuiți, care sunt descriși drept oameni care muncesc din greu și sunt devotați familiilor lor. Cel mai important lucru este acel sentiment ascuns de victimizare, care are atât o dimensiune culturală, cât și una economică: „genderiștii” sunt văzuți ca fiind foarte bine finanțați și bine conectați la elitele globale; oamenii obișnuiți sunt văzuți ca acea pătură care plătește prețul globalizării. Această dinamică culturală și economică interconectată este clar reflectată în strategia de discurs preferată în anti-genderism: utilizarea unei versiuni conservatoare a unui cadru anti-colonial. Genderismul este prezentat constant ca ceva impus din afară, egal cu colonizarea și comparat cu totalitarismul secolului XX și terorismul global. Acest argument este deconectat de la debaterile despre dominația colonială istorică a Occidentului, dar este frecvent utilizat chiar și în țări fără o istorie colonială evidentă, precum Polonia. În toate narațiunile

populiste, această retorică se opune elitei internaționale corupte, care exploatează oamenii obișnuiți și însuși „poporul”, care este prezentat ca fiind local, autentic și combativ.

Un exemplu grăitor pentru un astfel de discurs anti-gen a venit din partea ministrului de atunci al justiției din Polonia, Jarosław Gowin, care în 2012 s-a opus din toate puterile ratificării Convenției de la Istanbul. Acesta a pretins atunci că acest document este purtător de „ideologie de gen”, un cal troian ideologic, al cărui plan ascuns este să distrugă familiile tradiționale și valorile culturale locale. La fel, în 2016, Papa Francisc i-a avertizat pe credincioși asupra „ideologiei de gen” ca fiind un lucru periculos, impus de statele occidentale bogate, o formă de colonizare ideologică, precum și economică. Potrivit Papei, ajutorul străin și educația sunt în mod obișnuit legate de politicile de egalitate de gen, dar „familiile de calitate și puternice” pot depăși această amenințare.

În descrierea „genderismului”, liderii bisericii catolice, fundamentalistii de dreapta și susținătorii mișcării „anti-gen” fac legătura între colonialismul ideologic și puterea economică – putere descrisă în mod decisiv ca fiind localizată în instituțiile transnaționale și corporații. În Polonia, majoritatea activiștilor arată spre Uniunea Europeană; de asemenea, sunt vizate și alte organisme și organizații internaționale precum Fondul Global de Luptă împotriva SIDA, Tuberculozei și Malariei, Organizația Mondială a Sănătății, Națiunile Unite, UNICEF și Banca Mondială. În contextul polonez, anti-genderiștii au vizat și structuri ale societății civile fondate în anii

’90 de donatori din Vest, în special grupări care luptă pentru drepturile comunității LGBTQ, precum Campania împotriva homofobiei (KPH). Aceste grupări sunt descrise ca agenți ai elitelor străine corupte. În calitate de autoritate europeană anti-genderistă, Gabrielle Kuby, a oferit un interviu pentru Raportul Lumii Catolice:

Această revoluție sexuală globală este acum condusă de elitele de putere. Aceasta includ organizații internaționale precum Națiunile Unite și Uniunea Europeană, prin rețelele lor de sub-organizații; corporații globale precum Amazon, Google, și Microsoft; marile fundații precum Rockefeller și Guggenheim; indivizi extrem de bogați precum Bill și Melinda Gates, Ted Turner, Georges Soros, și Warren Buffett; și organizații non-guvernamentale precum Federația Internațională de Planificare Familială și Asociația Internațională a Lesbienelor și Homosexualilor.

În ciuda accentului pus pe valori „locale” și „autentice”, mișcarea anti-gen este întărită de rețele transnaționale, inclusiv organizații precum Congresul Mondial al Familiilor și platforme de mobilizare ca CitizenGO. De exemplu, Institutul Ordo Iuris din Polonia colaborează îndeaproape cu divizia din Europa a Alianței pentru Tineretul Global, cu Institutul pentru Familia Catolică și Drepturile Omului, o organizație cu sediul în Statele Unite, cu organizația European Dignity Watch din Bruxelles și cu Societatea Britanică pentru Protejarea Copiilor Nenăscuți, una dintre cele mai vechi organizații anti-avort. În ciuda acestor legături transnaționale, reprezentanții

anti-gen utilizează deseori un discurs anti-elitist, cu trimitere la demnitatea oamenilor obișnuiți și la identitatea lor ca majoritate oprimată pentru a-i mobiliza pe suporteri, legitimând cu succes temerile legate de viitorul familiilor și copiilor lor.

Actorii conservatori au reușit să mobilizeze un sentiment crescând de anxietate și instabilitate economică cauzat de ideologia și politicile neo-liberale. Aceste sentimente sunt transformate în furie împotriva elitelor decadente, portretizate în Polonia ca fiind corupte moral precum „Euro-entuziaștii” (un slogan al extremei drepte spune: „Pedofili și pederasta – ei sunt Euro-entuziaști!”), sau reprezentate în Statele Unite prin referiri precum „crooked Hillary” [lb. rom. „Hillary cea coruptă”]. Noul val al anti-genderismului se construiește pe baza opoziției la o politică de egalitate de gen și discursuri datând de la sfârșitul anilor ’70, dar reflectă de asemenea o resuscitare transnațională a populismului neliberal și a naționalismului local. Prezentându-se ca mișcare care apără valorile locale „autentice” și pe oamenii obișnuiți în fața forțelor globale străine și a elitelor corupte, punând semnul egal între „gen” și individualismul pur și exploatarea economică și culturală, această strategie așterne drumul pentru succesul politic al populismului neliberal. Anti-genderismul a devenit un limbaj nou, conservator, de rezistență la globalizarea neoliberală. ■

Adrese de corespondență:
Elżbieta Korolczuk <bekorol@gmail.com>
Agnieszka Graff <abgraff@go2.pl>

>Apărând drepturile de reproducere în Polonia

de **Julia Kubisa**, Universitatea din Varșovia, Polonia

Femei poloneze în Varșovia, protestând împotriva noii legi referitoare la avort în 3 octombrie 2016. Fotografie de Elżbieta Korolczuk.

In toamna anului 2016, un nou val de proteste ale femeilor a izbucnit împotriva incriminării planificate a avortului în Polonia. Feministele din Polonia au luptat împotriva legii anti-avort încă din 1993, când a fost introdusă o legislație draconică în acest sens. Legea poloneză anti-avort, una dintre cele mai stricte din Uniunea Europeană, permite avortul doar în cazuri de incest sau viol, amenințare la adresa sănătății și vieții femeii sau deformitate genetică a fătului.

Așa cum au menționat și activiștii polonezi, restricțiile legale au dat naștere unor rețele de întreruperi de sarcină clandestine în țară, dar problema nu a luat amploare până în 2016. După ce alegerile parlamentare poloneze din 2015 au conferit majoritatea parlamentară partidului de dreapta Lege și Justiție, a fost doar de o chestiune de timp până când mai multe restricții privind drepturile de reproducere să fie propuse. La începutul anilor 2016, liderii guvernamentali, inclusiv doamna premier Beata Szydło, și-au arătat sprijinul pentru restricționarea totală a avortului, în timp ce un ONG foarte conservator, Ordo Iuris, a început să adune semnături de susținere a sentinței cu închisoarea atât pentru femei, cât și ginecologi, cerându-le autorităților să investigheze dacă avorturi spontane aparente nu au fost induse pe căi medicale.

Indignarea provocată de noua campanie a Ordo Iuris s-a transformat rapid în două campanii activiste: demonstrații și pichetări demarate de o nouă organizație locală cu o agendă feministă – *Fete pentru Fete* și o inițiativă legislativă – *Salvați Femeile*, inițiată de un grup de feministe social-democrate care pledau pentru liberalizarea legii anti-avort din Polonia.

Pe la jumătatea anului 2016, Ordo Iuris anunța că a colectat în jur de 500 000 de semnături în sprijinul

>>

propunerii sale, în timp ce Salvați Femeile colectaseră 250 000. Ambele propuneri au fost trimise spre examinare către Parlament. Organizațiile catolice de dreapta trimiseseră anterior câteva propuneri similare, însă acestea nu au obținut minimum de voturi; nicio propunere de liberalizare nu mai fusese trimisă de la începutul anilor 1990, când o petiție pro-liberalizare, semnată de 1,2 milioane de cetățeni, a fost respinsă.

De această dată, parlamentul a respins imediat proiectul Salvați Femeile, continuând în schimb să discute propunerea de incriminare – mișcare ce a provocat demonstrații din partea Salvați Femeile și ale partidului de strânga Razem, care au cerut susținătorilor să se îmbrace în negru și să se alăture manifestațiilor sau să posteze fotografii pe rețelele de socializare, folosind ca hashtag *#blackprotest* [lb. rom. protest negru]. Când una dintre cele mai respectate actrițe poloneze a sugerat o grevă a tuturor femeilor din Polonia, după modelul grevei femeilor din Islanda din 1975, activiștii din sfera social media s-au agățat de idee, anunțând că ziua de 3 octombrie (2016) urmează să fie data pentru Greva Protestului Negru pentru Toate Femeile Poloneze. Chemarea la acțiune nu a fost inițiată de niciuna dintre organizațiile de femei, deși mulți dintre activiștii mișcărilor feministe și partidelor politice au susținut inițiativa, oferind acestei cauze din timpul și resursele proprii. În zilele dinaintea grevei, mulți angajatori privați și oficiali guvernamentali locali și-au manifestat sprijinul pentru femeile care doreau să ia parte la grevă, comunicându-le practic angajaților că își pot lua zi liberă pe data de 3 octombrie. Câteva dintre facultățile universității au întrerupt orele.

În ciuda obstacolelor, cum ar fi statutul legal al grevei, aceasta s-a dovedit a fi un mare succes, cu un grad de mobilizare fără precedent. Spre deosebire de manifestațiile care au loc în capitală sau alte mari orașe, Greva Femeilor a fost sprijinită cu adevărat în întreaga Polonie. Femei și fete, împreună cu câțiva bărbați susținători, au organizat acțiuni în cel puțin 142 de orașe și localități din întreaga țară, implicând aproximativ 150 000 de oameni - toți îmbrăcați în negru. Sloganurile se refereau la drepturile de bază ale femeilor, dreptul de a alege și la demnitatea femeilor, care ar fi fost încălcată, prin interzicerea totală a avortului. Din cauza faptului că a plouat intens în ziua grevei, mulți dintre participanți stăteau și mergeau sub umbrele, fapt care a devenit un simbol neașteptat al protestului.

Amploarea și energia protestului au luat cu siguranță prin surprindere partidul de guvernare și pe oficialii Bisericii Catolice. Primele răspunsuri au fost în mod explicit misogine: un episcop Catolic a susținut că „femeile nu pot concepe în timpul violului”, un politician populist a insistat că femeile sunt promiscue sexual și trebuie să fie controlate, iar Ministrul Afacerilor Externe a numit femeile complet iresponsabile. Cu toate acestea, trei zile după protest,

parlamentul a respins propunerea de interzicere totală a avortului – una dintre puținele înfrângeri recente pentru partidul polonez aflat la guvernare.

Guvernul a renunțat la retorica sa conflictuală, adoptând în schimb o abordare mai discretă, de tip „soft-core”. Primul Ministru a anunțat că femeile poloneze care au o „sarcină dificilă” – un termen eufimistic, „dificil” referindu-se la cazurile de boli incurabile ori diformități ale fătului descoperite în timpul sarcinii – vor putea beneficia o singură dată de o sumă de 1000 de euro, practic un beneficiu pentru a da naștere unui copil ce urmează să moară curând după naștere. Acest beneficiu este deja introdus, în ciuda criticilor că ar transforma femeile în obiecte.

Mulți dintre activiștii implicați în organizarea Grevei Protestului Negru pentru Toate Femeile Poloneze au decis să continue, astfel încât guvernul să simtă și în continuare presiunea. Două săptămâni mai târziu, aceștia au organizat o altă acțiune de grevă, care a fost mai mică, dar care a lansat o agendă cu unsprezece puncte, promovând libertatea și demnitatea femeilor, opunându-se agresiunii sexuale, violenței domestice și militarizării societății și pledând pentru mai multe politici sociale adresate femeilor. Protestul Negru a inspirat cel puțin două celebrități să discute public despre propriul avort, rupând tăcerea pe un subiect tabu în discursul public. Protestul Negru a obținut o recunoaștere publică semnificativă, 58% dintre polonezi manifestându-și susținerea. Acesta [i.e. protestul] a căpătat, de asemenea, o largă recunoaștere internațională, inspirând femei din Argentina, Islanda și Coreea de Sud să organizeze proteste similare. Barbara Nowacka de la Salvați Femeile și Agnieszka Dziemianowicz-Bąk de la Razem, în calitate de reprezentante ale mișcării Grevei Protestului Negru, au primit premiul Global Thinkers 2016, acordat de revista *Foreign Policy*.

Guvernul polonez își continuă abordarea mult mai laxă, începută odată cu greva, lăsând la o parte orice referire cu privire la viitoare restricții ale avortului, dar promovând un discurs de susținere a copiilor născuți cu dizabilități – deși nu ia nicio măsură concretă să acorde finanțare pe această linie. Dar activismul feminist care a produs greva la scară națională în octombrie continuă să reverbereze: recent, când Ministerul Sănătății a scăzut standardele naționale pentru naștere și asistența maternală în spitale, iar partidul de la guvernare, Justiție și Lege a relatat că planifică să respingă Convenția de la Istanbul a Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice, femeile conectate la Greva Protestului Negru al Tuturor Femeilor au declarat că „ele nu-și vor închide umbrelele”. ■

Adresa de corespondență: Julia Kubisa <juliakubisa@gmail.com>

> Rețeaua tinerilor sociologi a ISA

de **Oleg Komlik**, Universitatea Ben-Gurion, Israel și Director al Rețelei tinerilor sociologi a ISA

| Ilustrație de Arbu.

Rețeaua tinerilor sociologi (RTS) a Asociației Internaționale de Sociologie aduce laolaltă studenți, tineri cercetători și practicieni, implicați în sociologie și discipline conexe, din toate domeniile de interes și abordările științifice. În cadrul acestui eseu, schițând sarcinilor și activităților actuale ale RTS, sper să arăt cum această comunitate internațională unică susține traiectoria profesională a membrilor săi și, mai larg, promovează sociologia ca vocație.

Începând cu 2006 și având susținerea președintelui ISA și a Comitetului Executiv, RTS a evoluat din experiența de responsabilizare a participanților la Laboratoarele ISA pentru doctoranzi, la Competiția Tinerilor Sociologilor a ISA și la congresele ISA. Colegii din

comunitatea noastră sunt concomitent înrădăcinați local și conectați global – o condiție fascinantă, deși problematică. Recunoscând acest potențial, misiunea RTS este să îl actualizeze. Prin urmare, scopul RTS este de a asigura tinerilor sociologilor o platformă utilă și de susținere pentru a împărtăși informații, a schimba idei și a pune bazele unor colaborări, în așa fel încât aceștia să avanseze în carieră și să creeze, disemineze și să aplice cunoașterea și înțelegerea sociologică.

În ultimii doi ani și jumătate au avut loc evenimente încurajatoare pentru RTS. Ca urmare a unor eforturi complexe și proactive de promovare a RTS, în special în Sudul Global, numărul de membri ai rețelei a crescut considerabil, incluzând peste 2500 de masteranzi, doctoranzi, asistenți și chiar și

>>

profesori seniori. Deși cei mai mulți participanți sunt din mediul universitar, practicieni și activiști au cerut de asemenea să se înscrie în rețea; noi îi primim pe toți cei care văd sociologia ca fiind o ancoră în munca lor.

Activitatea RTS se bazează pe patru piloni complementari. În primul rând, un nou [grup de discutii](#) a devenit rapid o sursă populară de informație pentru tinerii sociologi. O dată la două săptămâni, buletinul informativ al RTS oferă noutăți utile, interesante și relevante: apeluri pentru lucrări, poziții pentru post-doctoranzi, anunțuri pentru granturi, oferte de locuri de muncă și articole interesante privind sociologia și viața academică.

În al doilea rând, rezumatele disertațiilor ISA constituie o bază de date cu acces liber, permițând tinerilor sociologi să își prezinte rezumatele tezei doctorale, împreună cu scurte biografii și detalii de contact; deja conține aproximativ 650 de rezumate. Ajutând participanții să-i descopere pe alții care studiază subiecte

similare, platforma sporește colaborarea dintre cercetători. Mai mult, editurile învață deja să navigheze prin baza de date, uneori contactându-i pe cei care au trimis rezumatele.

În al treilea rând, de când RTS a lansat [pagina de Facebook](#) și [contul de Twitter](#) cu doi ani jumătate în urmă, mii de urmăritori și vizitatori au avut posibilitatea de a profita de efectului multiplicator și circulant al rețelelor de socializate, prin accesarea și postarea de anunțuri online, rezumate ale tezelor de doctorat și link-uri interesante.

În ultimul rând, dar nu cel din urmă, RTS menține cu mândrie tradiția de co-organizator al conferinței internaționale anuale a Științelor Sociale Slovene, precum și tradiția de a sponsiza alte întâlniri academice, reunind tineri cercetători din diferite țări și regiuni.

Îmi extind recunoștința către membrii consiliului RTS Dolores Modic și Tamara B. Valic pentru implicarea lor și către secretariatul ISA pentru

asistența lor promptă și constantă. Aș vrea să profit de ocazie pentru a menționa că RTS este mereu deschisă unor noi sugestii; orice inițiative și ajutor sunt foarte apreciate.

Împreună cu proiecte importante ale ISA și cu ale sale Comitete de Cercetare, RTS ajută la construirea unei comunități globale solide de sociologi, mai bine echipați să deslușească labirinturile morfologiei socio-politice. Ca tineri sociologi, ne pregătim terenul către o carieră academică, în ciuda realităților neoliberale dure și a realităților de pe piață, precum și în umbra tendințelor autoritare și naționaliste, păstrând în minte imperatiile și esența sociologiei ca vocație. De-a lungul drumului acestei călătorii comune, susținute de colegi cu experiență, sperăm să avansăm împreună, purtând prețioasa torță intelectuală a sociologiei. ■

Adresa de corespondență: Oleg Komlik
<komlik@gmail.com>

> Traducerea revistei *Global Dialogue* în indoneziană

de **Kamanto Sunarto**, Universitatea din Indonezia, Depok, Indonezia

In aprilie 2015 un grup de sociologi indonezieni a format echipa editorială din Indonezia. *Dialog Global*, volumul 5, numărul 3, prima ediție a *Global Dialogue* (GD) în limba indoneziană - șaisprezecea limbă în care apărea acest newsletter la vremea respectivă, a fost publicată în Septembrie 2015.

Echipa editorială este compusă din nouă sociologi care provin de la cinci universități diferite din patru orașe: Universitatea din Indonezia în Depok, Universitatea Gadjad Mada și Universitatea Sanata Dharma în Yogyakarta, Institutul de Agricultură Bogor în orașul Bogor și Universitatea Nusa Cendana în Kupang. Patru dintre membri sunt în prezent doctoranzi la Universitatea Națională din Australia, École des Hautes Études en Sciences Sociales din Paris, Universitatea din Amsterdam, respectiv la Universitatea din Leiden.

Trei dintre membri formează consiliul editorial responsabil de evaluare reciprocă (*peer-reviewing*) a articolelor traduse. Membrii consiliului se implică și în traducerea articolelor, în special în perioadele în care numărul traducătorilor disponibili este limitat și, de asemenea, își verifică între ei traducerile. În plus, un membru al consiliului are funcția de redactor-șef, al doilea membru asigură legătura dintre membrii consiliului și membrii echipei implicate în traducerea articolelor, în timp ce al treilea membru al consiliului lucrează în colaborare cu echipa managerială a revistei (i.e. *Global Dialogue*). Un absolvent asistă consiliul la editarea, formatarea și finalizarea revistei în varianta indoneziană.

Cu o lună înainte ca ISA să publice *Global Dialogue*, consiliul editorial invită fiecare membru al echipei să traducă unul sau două articole, în funcție de disponibilitatea fiecăruia. Din cauza distanței dintre membrii universității – care variază de la 65 până la 2 770 de kilometri – întreaga comunicare se realizează prin e-mail sau prin rețelele de socializare.

Provocările cu care se confruntă echipa indoneziană pe durata procesului de traducere sunt mai mult sau mai puțin

„multe dintre conceptele de bază nu au încă o traducere oficială”

similare celor avute de echipa editorială românească, așa cum au fost acestea descrise în GD6.3 (Septembrie 2016). Pe lângă diferențele structurale fundamentale dintre limba engleză și cea indoneziană, numeroase concepte de bază din științele sociale, în special cele mai recente, nu au fost încă traduse în mod oficial, așa că multe cadre didactice universitare păstrează conceptele de bază în limba engleză, fără a le traduce. Pe lângă consultarea dicționarilor, a publicațiilor academice și profesionale și dezbaterile problemelor specifice de traducere, membrii consiliului au uneori responsabilitatea de a cere opinia specialiștilor din domeniu și, ocazional, de a solicita clarificări din partea autorilor articolelor care sunt în curs de traducere.

După verificarea reciprocă (*peer-reviewing*) a tuturor articolelor traduse, inclusiv pe cele traduse de ei, și după discuțiile purtate între ei pentru a rezolva aspectele deosebite de traducere, membrii consiliului trec la etapa de formatare și design. Înainte de trimiterea către editorul revistei *Global Dialogue* a versiunii finale, sunt urmați pașii necesari pentru a garanta că revista a fost tradusă și structurată în conformitate cu cerințele ISA.

După ce revista *Global Dialogue* este publicată pe site-ul ISA, consiliul o diseminează către Asociația Sociologică Indoneziană (ISI), Asociația Indoneziană a Programelor de Studii în Sociologie (APSSI), către diferite departamente de sociologie și programe de studii, biblioteci, centre de cercetare, asociații ale studenților la sociologie și către sociologi de la diverse universități. ■

Adresa de corespondență: Kamanto Sunarto <kamantos@yahoo.com>

> Prezentarea echipei editoriale din Indonezia

Kamanto Sunarto este Profesor Emerit de sociologie în cadrul Departamentului de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea din Indonezia. A obținut doctoratul în educație la Universitatea din Chicago în 1980. Interesele sale actuale de cercetare sunt educația superioară și istoria sociologiei. Face parte din Comitetele de Cercetare ISA privind Sociologia Educației (RC04) și Istoria Sociologiei (RC08).

Hari Nugroho este în prezent doctorand al Institutului de Cultură Antropologică și Sociologie a Dezvoltării, Universitatea Leiden, Olanda, și lector al departamentului de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea din Indonezia. A obținut diploma de masterat la Institutul de Studii Sociale (ISS), Universitatea Erasmus, Haga, Olanda. Interesele sale de cercetare vizează munca, mișcările sociale, politicile locale și inegalitatea socială. Hari este membru al Comitetelor de Cercetare ISA privind Mișcările Muncitorești (RC44), Clasele Sociale și Mișcările Sociale (RC47) și Mișcările Sociale, Acțiunile Colective și Schimbarea Socială (RC48).

Lucia Ratih Kusumadewi este doctorand al Centrului de Analiză și Intervenție Sociologică (CADIS), Școala Superioară de Înalte Studii și Științe Sociale (EHESS), Paris, Franța. De asemenea a obținut diploma de Studii Aprofundate la EHESS în 2006. Este în prezent lector al Departamentului de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea din Indonezia. Principalele sale interese de cercetare vizează mișcările sociale, identitatea, religia, tinerii și educația. Lucia este membră a Comitetelor de Cercetare ISA privind Sociologia Religiei (RC 22) și Clasele Sociale și Mișcările Sociale (RC47).

Fina Itriati este lector și cercetător în Departamentul de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea Gadjah Mada din Yogyakarta. În prezent urmează studiile doctorale la Colegiul de Arte și Științe Sociale (CASS), Universitatea Națională din Australia. Titlul proiectului său de cercetare este: *Bio-socialitatea și redefinirea identității la femeile care au dobândit recent dizabilități în Indonezia de după cutremur* [lb. engl. *The Biosociality and Redefinition of Identity of Newly Disabled Women in Post-Earthquake Indonesia*], iar autoarea utilizează metode etnografice pentru a înțelege viața de zi cu zi a femeilor cu dizabilități cauzate ca urmare a dezastrului. Este interesată de gen, cultură și societate, embodiment, dizabilități, dezastru și problematici privind drepturilor omului. Fina este membră a Asociației Sociologice Indoneziene și a Comitului de Cercetare ISA privind Corpul în Științele Sociale (RC54).

Indera Ratna Irawati Pattinasarany este lector al Departamentului de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea din Indonezia. Domeniile sale de cercetare sunt stratificarea socială și mobilitatea, inegalitatea socială, sărăcia și sociologia educației. Indera a obținut doctoratul în sociologie la Universitatea din Indonezia și un masterat în Arte la Universitatea din Michigan, USA. Este membră a Comitetelor de Cercetare ISA privind Sociologia Educației (RC04) și Stratificarea Socială (RC28). Este de asemenea membră a Asociației Sociologice Indoneziene.

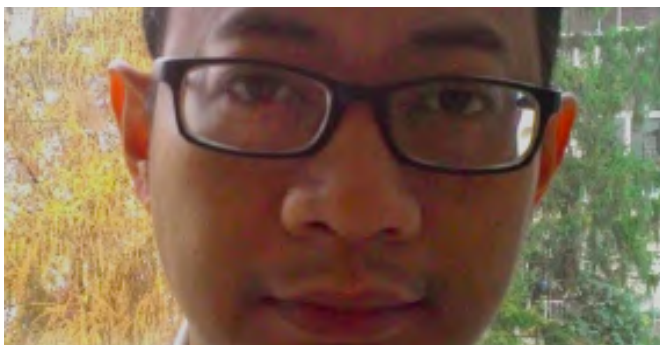
Benedictus Hari Juliawan este lector în Programul Universitar de Studii Culturale și Religioase, Universitatea Sanata Dharma din Yogyakarta, Indonezia. Este de asemenea cercetător în Sahabat Insan, un ONG local care se axează pe problemele muncitorilor migranți. Și-a terminat masteratul în Filosofie în 2007 și doctoratul în Studii de Dezvoltare la Universitatea Oxford, Anglia, în 2011. Principalele sale interese de cercetare vizează mișcările muncitorești, muncitorii migranți, identitățile politice și economia informală.

Mohamad Shohibuddin este doctorand al Departamentului de Sociologie și Antropologie, Universitatea din Amsterdam, Olanda. Este lector al Departamentului de Comunicații și Dezvoltare Comunitară, Facultatea de Ecologie Umană, Institutul Bogor de Agricultură, Indonezia. A fost director executiv al Institutului Sajogyo, un institut de cercetare axat pe problemele ce țin de sărăcie, dezvoltare rurală și schimbare agrară. Interesele sale de cercetare includ politicile de reformă agrară, studiile agrare, studiile privind conflictele și pacea și mișcările sociale rurale.

Dominggus Elcid Li este atât Director Executiv, cât și cercetător al Institutului de Gestionare a Resurselor și a Schimbărilor Sociale (IRGSC). A obținut un doctorat de la Universitatea din Birmingham, Anglia, în 2014 și a urmat între anii 2014-2015 un program postdoctoral la Școala Kennedy Harvard din Boston, USA. Este în prezent lector la Facultatea de Științe Politice Sociale, Universitatea Nusa Cendana din Kupang, în estul Indoneziei. Interesele sale de cercetare vizează migrația, traficul uman, participarea democratică și sociologia rurală.

Antonius Ario Seto Hardjana a obținut doctoratul la Institutul de Etnologie, Universitatea Goethe din Frankfurt, Germania. A facut masteratul la Universitatea Passau, Germania, având ca specializare studiile din zona de sud-est a Asiei. În prezent, este lector al Departamentului de Sociologie, Facultatea de Științe Politice și Sociale, Universitatea din Indonezia. Principalele interese de cercetare vizează studiile culturale, rețelele media și rețelele de socializare.